

Den Haag

► **Onderzoeksrapport**

DSO/Programmamanagement, Strategie en Onderzoek

DEMOGRAFISCH PROFIEL VAN OOST-EUROPEANEN IN DEN HAAG

► **Onderzoeksrapport**

DSO/Programmamanagement, Strategie en Onderzoek

DEMOGRAFISCH PROFIEL VAN OOST-EUROPEANEN IN DEN HAAG

BEVOLKING

COLOFON

Uitgave
Gemeente Den Haag
DSO / Programmamanagement, Strategie en Onderzoek
juni 2015

Inlichtingen

DSO / Programmamanagement, Strategie en Onderzoek
Sanne Pronk / sanne.pronk@denhaag.nl
Jan Starmans 070-3534004 / jan.starmans@denhaag.nl
Richard Vermeulen 070-3534039 / richard.vermeulen@denhaag.nl

De Dienst Stedelijke Ontwikkeling aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid inzake het gebruik en toepassing van de gepresenteerde gegevens. Afwijkingen in absolute aantallen en % kunnen worden veroorzaakt door afronden. Bij gebruik van cijfers is bronvermelding verplicht.

INHOUDSOPGAVE

1	Samenvatting en conclusie	5
1.1	Samenvatting.....	5
1.2	Conclusie.....	9
2	Inleiding	11
3	Databestand	13
4	Persoonskenmerken	15
4.1	Leeftijd en geslacht.....	15
4.2	Herkomst en nationaliteit.....	18
4.3	Componenten van de bevolkingsontwikkeling.....	19
4.4	Vestigingsduur en vertrek.....	23
5	Huishoudensituatie en ontwikkeling	27
6	Woonsituatie	31
6.1	Woonkenmerken	31
7	Woonlocatie	35
7.1	Spreiding in de stad	35
7.2	Mobiliteit binnen de stad	38
I	Bijlage: Lijst van gebruikte variabelen	41
II	Bijlage: Uitleg methodiek schatting huishoudens	43
III	Bijlage: Figuren huishoudens overgangen per jaar	45
IV	Bijlage: Figuren verhuispatronen per jaar opgeteld	55
V	Bijlage: Aantallen en aandelen Oost Europeanen in de wijken in Den Haag	61
VI	Bijlage: Geraadpleegde literatuur	63

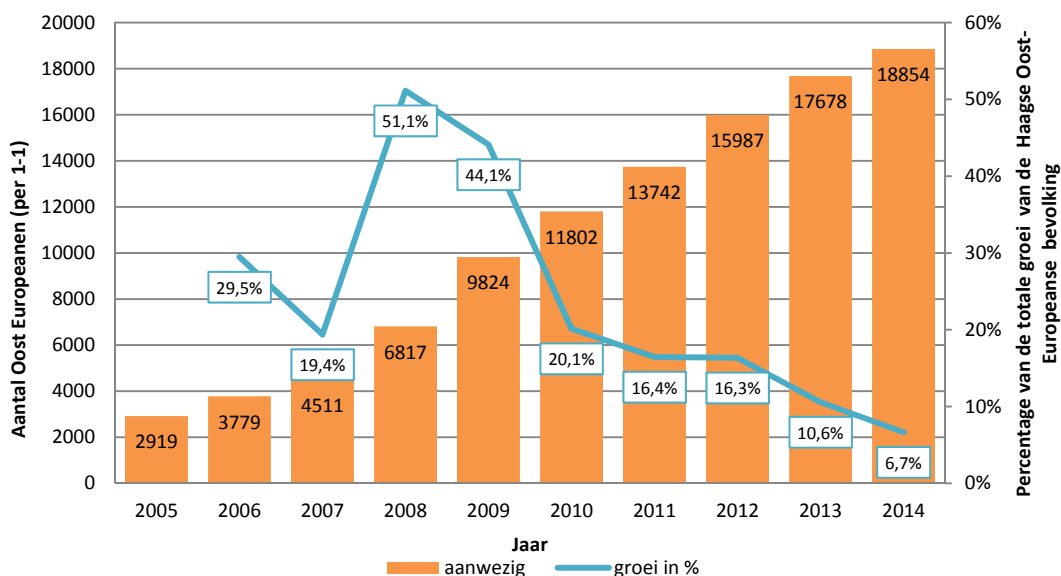
1 SAMENVATTING EN CONCLUSIE

1.1 Samenvatting

De migratie vanuit Oost Europa¹ kent een lange geschiedenis. Al vanaf de 18de eeuw komen er migranten vanuit Polen naar Nederland. Sinds 2004 is het voor inwoners uit een groot aantal Oost Europese landen mogelijk om binnen de Europese Unie vrij te reizen. Polen vormen de grootste groep Oost Europeaanse migranten in Nederland.

Sinds 2008 groeit de Haagse bevolking sneller dan eerder voorzien. In 2008 telde Den Haag bijna 476.000 inwoners. De mijlpaal van 500.000 inwoners werd in september 2011 bereikt. Inmiddels is de Haagse bevolking verder gegroeid tot 515.880 inwoners per 1 januari 2015. De reden van de sneller dan verwachte toename is dat de buitenlandse migratie in de periode vanaf 2008 landelijk veel groter is dan door het CBS was voorzien. Deze trendbreuk treedt vooral op bij migranten afkomstig uit Oost Europa en is ook van betekenis voor Den Haag. In 2005 telde Den Haag op basis van nationaliteit 2919 inwoners afkomstig uit één van de Oost Europese landen. Dit was 0,8% van de gehele Haagse bevolking in 2005 (zie figuur 1). Deze groep is gegroeid tot 18.854 per 1 januari 2014. Dit is 3,7% van de Haagse bevolking. De Haagse bevolkingsgroei van 2005 tot en met 2014 bestaat per saldo voor 42% uit personen met een Oost Europese nationaliteit. De vragen die hier dan bij komen kijken zijn; wie zijn deze migranten, waar wonen ze, hoe wonen ze en blijven ze permanent in Den Haag? Hoe ziet de ontwikkeling van deze populatie in Den Haag er uit?

Figuur 1 Groei Oost Europeanen in Den Haag

Bron: Den Haag/DPZ/Bewerking DSO/PSO

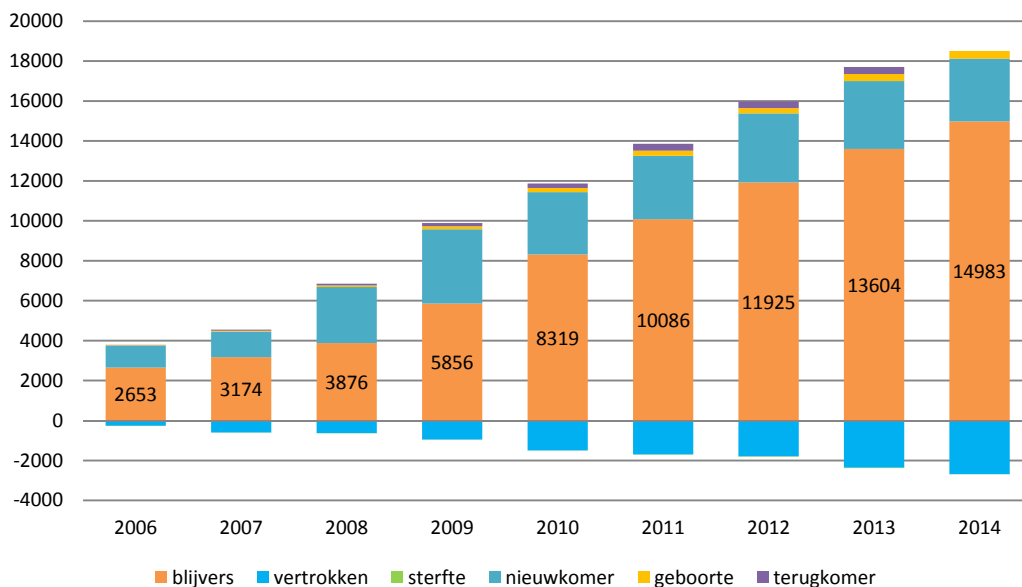
¹ Personen met een van de volgende nationaliteiten worden meegenomen in de definitie van Oost Europeaan; Slowakije, Tsjechië, Bosnië-Herzegovina, Slovenië, Letland, Estland, Litouwen, Bulgarije, Hongarije, Polen, Roemenië, Servië en Montenegro. Personen die ook een Nederlands paspoort hebben naast een van de bovenstaande worden ook meegerekend als Oost Europeaan.

Haagse Oost Europeanen; groei, vestiging en vertrek.

De Haagse Oost Europeanen zijn in 2014 voor 45% afkomstig uit Polen. Daarnaast vormen de Haagse Bulgaren ook een grote groep binnen Den Haag. In 2005 was deze groep 6%. In 2014 is de groep gegroeid tot 24%. Van de Haagse Oost Europeanen is 46% man en 54% vrouw. De meeste Oost Europeanen die Den Haag binnen komen vallen binnen de leeftijdscategorie jongeren (19-29 jaar) en middelbaar jong (30-44 jaar).

Er zijn verschillende componenten waaruit de groei van de Haagse Oost Europeanen bestaat. Figuur 2 laat het saldo van de groei zien. Er zijn bijvoorbeeld in 2007 in totaal 4511 Oost Europeanen aanwezig in Den Haag. Hiervan waren er 3174 blijvers. Dit wil zeggen dat er 3174 Oost Europeanen in 2007 aanwezig zijn die er in 2006 ook al waren. Daarnaast vestigen zich elk jaar Oost Europeanen in Den Haag, sterven er mensen, vertrekken er Oost Europeanen en worden er kinderen geboren.

Figuur 2 Saldo vestiging en vertrek per jaar

Bron: Den Haag/DPZ/Bewerking DSO/PSO

Relatief gezien worden er in Den Haag veel kinderen geboren met een Oost Europese nationaliteit. Was dit in 2005 0.4%, in 2013 is dit gegroeid naar 5.8%. Wanneer er een evenredige verdeling van de geboortes zou zijn, zou er verwacht worden dat als de Oost Europeanen 0.6% van de Haagse populatie uitmaken ze ook 0.6% van de Haagse geboortes zouden hebben. In tegenstelling tot deze verwachting zijn er in 2013 5.8% kinderen geboren tegenover een populatie van 3.7%. Dit kan verklaard worden doordat de gemiddelde leeftijd van de Haagse Oost Europeanen een stuk lager is dan die van overige Haagse bevolking.

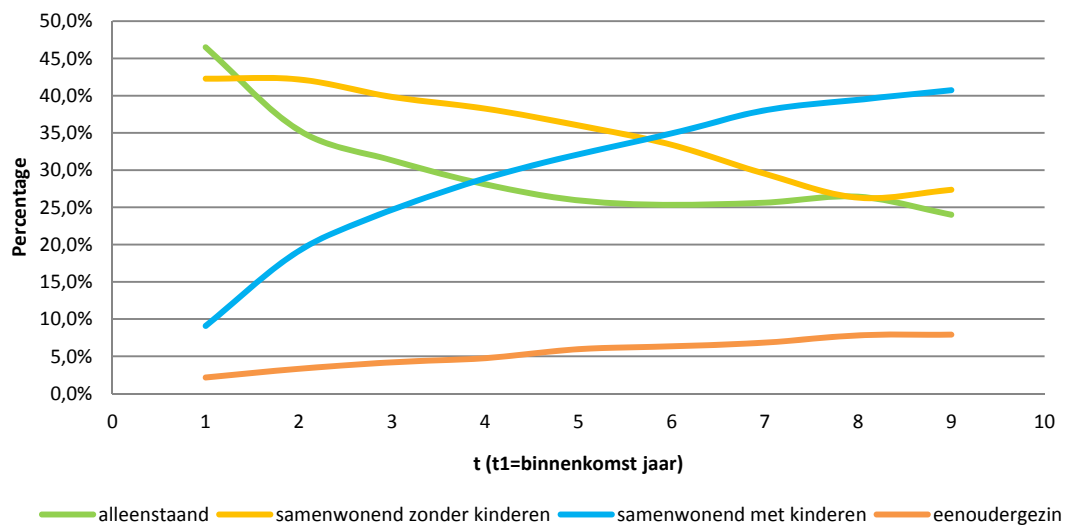
Van de Haagse Oost Europeanen is de vertrekans bepaald. Na 1 jaar is de vertrekans 21%. Na 8 jaar is de kans afgenomen tot 3%. Na 5 jaar is nog 56% van de nieuwkomers aanwezig en is de vertrekans nog maar 6%. Aannemelijk is dat deze 56% zich in meerderheid permanent vestigt in Den Haag.

Twee derde deel (65%) van de vertrekkers gaat terug naar Oost Europa. Een kwart (26%) vertrekt naar elders in Nederland en van 9% is niet bekend waar zij naar toe gaan. Van het kwart dat naar elders in Nederland vertrekt blijft de helft in regio Haaglanden wonen.

Huishoudensontwikkeling

Personen wonen alleen of met meerderen in een woning en vormen een huishouden. Er zijn vier type te onderscheiden: samenwonend, samenwonend met kinderen, eenouder gezin en alleenstaand. Het aantal Haagse Oost Europeaanse huishoudens groeit van meer dan 2080 huishoudens in 2005 naar bijna 11.000 huishoudens in 2014. Er is gekeken naar de ontwikkeling van deze huishoudens. Onderstaand figuur laat de ontwikkeling zien van de huishoudens vanaf het moment van binnenkomst. Oost Europeanen komen Den Haag voornamelijk binnen als alleenstaande. Door de jaren heen gaan deze alleenstaanden samenwonen en krijgen kinderen. Het aantal huishoudens dat bestaat uit samenwonend met kinderen neemt door de jaren heen toe. Het percentage samenwonenden zonder kinderen neemt af. In de loop van de tijd worden er samenwonende huishoudens met kinderen gevormd.

Figuur 3 **Ontwikkeling van de huishoudenssituatie van de nieuwkomers op basis van aanwezige jaren**

Bron: Den Haag/DPZ/Bewerking DSO/PSO

Woonsituatie en locatie

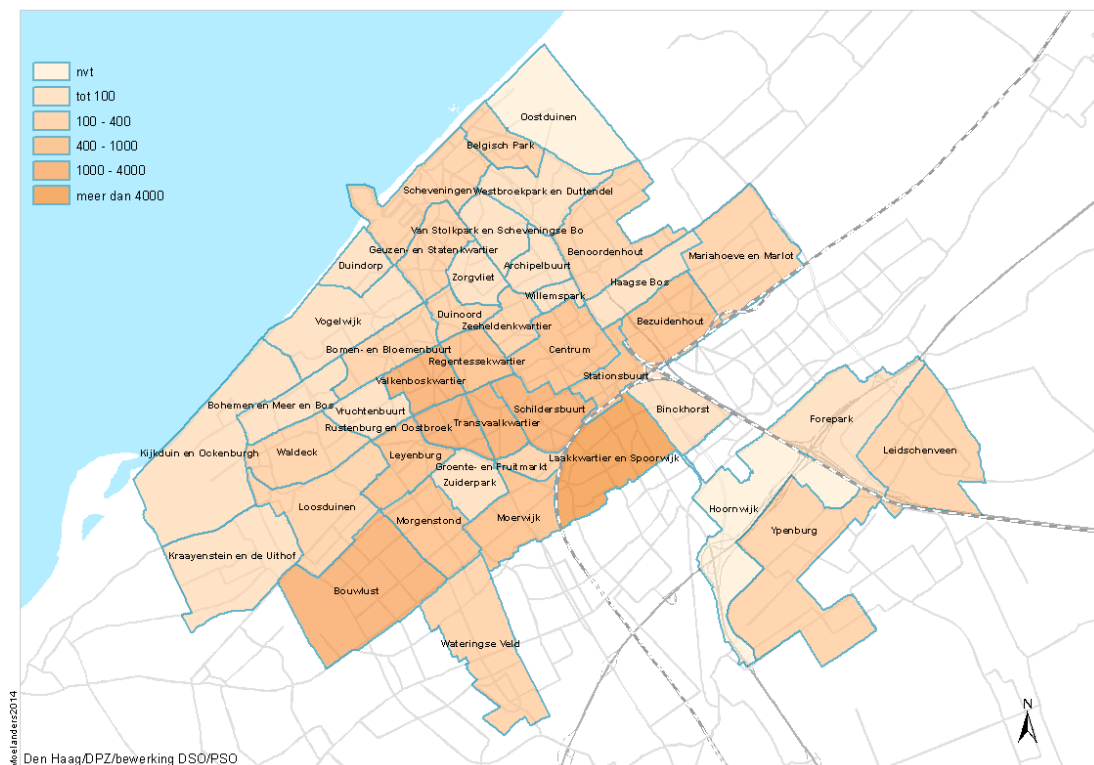
Om inzicht te krijgen in welk deel van de Haagse woningmarkt Oost Europeanen terecht komen en in welke mate zij erin slagen hun woonsituatie te verbeteren, is de woonsituatie op het moment van binnenkomst vergeleken met de situatie in 2014. Op de woningmarkt worden er een aantal soorten woningen onderscheiden, eengezinswoningen, benedenwoningen, bovenwoningen, maisonnette, flat, portiekwoning, hotel pension, verpleeg en verzorging, overige woningen en niet woningen. Het percentage huishoudens dat in een flat woont in 2014 is groter geworden ten opzichte van het jaar van

binnenkomst. In de jaren 2006 tot en met 2011 neemt het aandeel huishoudens dat woont in een sociale huurwoning toe. Dit zelfde geldt voor het aandeel huishoudens dat woont in een koopwoning. De woonsituatie van de Haagse Oost Europeanen is bekeken vanaf het moment van binnenkomst in Den Haag tot en met 2014. Het valt op dat in de loop van de tijd het aandeel huishoudens dat woont in particuliere huurwoningen af neemt.

In bijna elke wijk in Den Haag wonen Oost Europeanen. Er zijn zes wijken die eruit springen. Meer dan de helft van de Haagse Oost Europeanen woont in Valkenboskwartier, Transvaalkwartier, Regentesse Kwartier, Schildersbuurt, Rustenburg-Oostbroek en Laakkwartier-Spoorwijk. De grootste groep Oost Europeanen woont in Laakkwartier en Spoorwijk. In 2005 woonde hier 10% van alle Haagse Oost Europeanen. In 2014 is dit percentage toegenomen naar 21%.

In 2006 waren de aandelen Oost Europeanen binnen de wijk nog relatief klein zijn. Er zijn drie wijken die opvallen: de wijk Transvaalkwartier, de wijk Rustenburg en Oostbroek en de wijk Laakkwartier en Spoorwijk. In loop van de tijd is het aandeel Oost Europeanen in deze wijken gegroeid tot respectievelijk 8.9%, 9.7% en 10.2% per 1 januari 2014.

Figuur 4 Aandelen Oost Europeanen per wijken

Elk jaar verhuist tussen de 8% en 10% van de Haagse bevolking naar een ander adres binnen Den Haag. Van de Haagse Oost Europeanen ligt het percentage tussen de 14% en 17%. Dat wil zeggen dat de Haagse Oost Europeanen mobieler zijn dan de Haagse bevolking. De kans dat Oost Europeanen verhuizen neemt af naarmate ze hier langer wonen. Na 7 jaar blijft de kans dat men verhuist constant. Deze is dan gelijk aan het Haagse gemiddelde (8%). De verhuizingen vinden met name plaats binnen de wijken waar de grootste aandelen Oost Europeanen wonen. Naarmate men langer gevestigd is in Den Haag

veranderen de verhuispatronen. Na 8 jaar aanwezigheid verhuizen Oost Europeanen ook naar de Vinex wijken Wateringse Veld en Ypenburg, in tegenstelling tot eerdere jaren. Na ongeveer 7 á 8 jaar aanwezigheid in Den Haag gaan de Oost Europeanen zich qua verhuisgedrag gedragen als de rest van de Haagse bevolking.

1.2 Conclusie

De Haagse bevolking is de afgelopen jaren gegroeid. Een deel van deze groei bestaat uit personen met een nationaliteit uit Oost Europa.

De samenstelling qua leeftijd bij binnenkomst blijft door de jaren constant: voornamelijk jong en middelbaar jong. De samenstelling qua huishouden bij binnenkomst is eveneens constant: voornamelijk alleenstaand en samenwonend. Naarmate men langer aanwezig is in Den Haag verandert de samenstelling qua huishouden van alleenstaand naar samenwonend met kinderen.

De afgelopen 6 jaar vestigende gemiddeld genomen elk jaar ongeveer 3.300 Oost Europeanen in Den Haag. Na 5 jaar is de helft van die jaarlijks 3.300 vestigers weer vertrokken. Van de helft die dan nog aanwezig is, is de vertrekkans heel beperkt. Het lijkt er op dat de meerderheid van deze groep zich permanent vestigt in Den Haag.

Bij binnenkomst wordt vaak huisvesting gevonden in de particuliere huursector. Naarmate men hier langer woont wordt er steeds meer huisvesting gevonden in de sociale huursector en in koopwoningen.

De verhuismobiliteit van de Oost Europeanen binnen Den Haag is de eerste jaren na binnenkomst aanzienlijk hoger dan het Haags gemiddelde. Na 6 à 7 jaar is de verhuismobiliteit afgenomen en constant op het Haagse niveau.

Na een periode van ongeveer 6 jaar in Den Haag te wonen blijken de Haagse Oost Europeanen qua huishouden- en woonsituatie en verhuisgedrag zich te gedragen als de gemiddelde Hagenaar.

Dankwoord

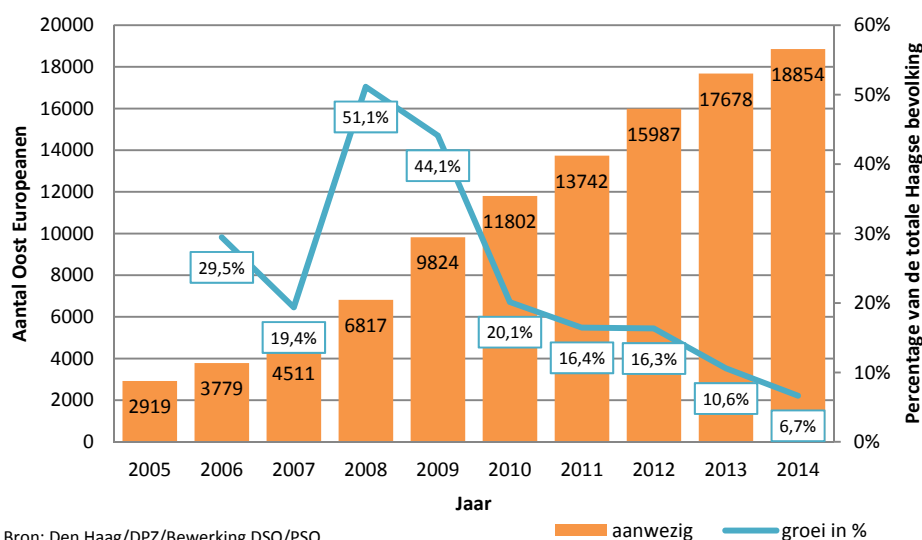
Dit rapport is opgesteld in samenwerking met het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI).

Hierbij wil de gemeente Den Haag het NIDI bedanken voor de constructieve samenwerking en de inhoudelijke begeleiding van het NIDI door Prof. Dr. L.J.G. (Leo) van Wissen en Dr. J.A.A. (Joop) de Beer.

2 INLEIDING

De omvang en samenstelling van de bevolking is van grote betekenis voor gemeentelijk beleid en dienstverlening. Om tijdig op veranderingen in te kunnen spelen is inzicht nodig hoe de bevolking zich in de toekomst ontwikkelt en van samenstelling verandert. De migratie vanuit Oost Europa² kent een lange geschiedenis. Al vanaf de 18de eeuw komen er migranten vanuit Polen naar Nederland. De reden van de migratie verschilt van vluchteling tot familiemigratie tot arbeidsmigratie. In de periode 1900 tot 1945 werkte een heel aantal Polen in de mijnen in Limburg. Ook na de oorlog werden Polen gevraagd om te werken in de Limburgse mijnen. Vanaf 1990 kwamen Poolse arbeidsmigranten naar Nederland voor de seizoenarbeid. Sinds 2004 is het voor inwoners uit een groot aantal Oost Europese landen mogelijk om binnen de Europese Unie vrij te reizen. Polen vormen de grootste groep Oost Europeanen in Nederland. Sinds 2008 groeit de Haagse bevolking sneller dan eerder voorzien. In 2008 telde Den Haag bijna 476.000 inwoners. De mijlpaal van 500.000 inwoners werd in september 2011 bereikt. Inmiddels is de Haagse bevolking verder gegroeid tot 515.880 inwoners per 1 januari 2015. De reden van de sneller dan verwachte toename is dat de buitenlandse migratie in de periode vanaf 2008 landelijk veel groter is dan door het CBS was voorzien. Deze trendbreuk treedt vooral op bij migranten afkomstig uit Oost Europa en is ook van betekenis voor Den Haag. In 2005 telde Den Haag op basis van nationaliteit 2919 inwoners afkomstig uit Oost Europa (figuur 5). Dit was 0,8% van de gehele Haagse bevolking in 2005. Per 1 januari 2014 is deze groep gegroeid tot 18.854 en dit is 3,7% van de Haagse bevolking.

Figuur 5 Groei Oost Europeanen in Den Haag

² Personen met een van de volgende nationaliteiten worden meegenomen in de definitie van Oost Europeaan; Slowakije, Tsjechië, Bosnië-Herzegovina, Slovenië, Letland, Estland, Litouwen, Bulgarije, Hongarije, Polen, Roemenië, Servië en Montenegro. Personen die ook een Nederlands paspoort hebben naast een van de bovenstaande worden ook meegerekend als Oost Europeaan.

De groei van de Haagse bevolking wordt dus mede veroorzaakt door personen uit Oost Europese landen. Over de periode 2005-2014 is de groei voor 42% (per saldo) veroorzaakt door migranten uit een van de Oost Europese landen. Gezien de betekenis van de Oost Europeanen voor de toename van de Haagse bevolking is het wenselijk meer inzicht in de samenstelling van deze bevolkingscategorie te hebben en in hun verblijfsduur en woonsituatie. De vragen die hier dan bij komen kijken zijn; *wie zijn deze migranten, die er voor zorgen dat de bevolkingsgroei zo toeneemt, waar wonen ze en hoe wonen ze? Hoe ziet de ontwikkeling van de Haagse Oost Europeanen eruit?*

3 DATABESTAND

Voor de analyse en de uitwerking van de onderzoeksvraag zijn individuele vestigers maar ook geboorte en sterfte uit de Oost Europese landen gevolgd in de ontwikkeling van hun huishouden, woonsituatie en hun verblijfsdatum aan de hand van het GBA. Hiervoor zijn de stand-statistieken gebruikt van 1 januari 2005 tot en met 1 januari 2014. Op basis van de nationaliteit-code zijn de personen geselecteerd die meegenomen zijn voor de analyse.

Voor de definitie van Oost Europeanen is gebruik gemaakt van nationaliteit. Personen met een van de volgende nationaliteiten zijn meegenomen in de definitie van Oost Europeaan; Slowakije, Tsjechië, Bosnië-Herzegovina, Slovenië, Letland, Estland, Litouwen, Bulgarije, Hongarije, Polen, Roemenië, Servië en Montenegro. Personen die ook een Nederlands paspoort hebben naast een van de bovenstaande zijn ook meegerekend als Oost Europeaan

De tien losse stand-statistieken van de jaren 2005-2014 zijn samengevoegd tot één databestand. De records in dit bestand corresponderen met de Oost Europeanen die in Den Haag aanwezig zijn of zijn geweest in de periode van 2005 tot en met 2014. In totaal gaat het om 29882 personen. Aan dit bestand is per jaar de woonsituatie gekoppeld voor elk record., De huishoudenssituatie is ook per jaar per record toegevoegd.

In bijlage I is een overzicht te vinden van alle variabelen die meegenomen zijn in het bestand.

4 PERSOONSKENMERKEN

In dit hoofdstuk wordt besproken wie de Haagse Oost Europeanen zijn en wat de samenstelling is van deze groep. Allereerst wordt gekeken naar leeftijd en geslacht. In de paragraaf er na wordt gekeken naar de herkomst van de bevolking. Als laatste wordt gekeken naar de vestigingsduur waarbij onderscheidt gemaakt is tussen herkomst, leeftijd en geslacht.

4.1 Leeftijd en geslacht

Het aantal Haagse Oost Europeanen is in de periode 2005-2014 toegenomen van 2917 inwoners naar 18854 inwoners. Elk jaar zijn er meer Haagse Oost Europeaanse vrouwen aanwezig dan mannen. Het aantal mannen en vrouwen is gemiddeld genomen verdeeld over 46% mannen en 54% vrouwen (zie tabel 1).

Tabel 1 Oost Europeanen naar geslacht (periode:2005-2014 per 1-1)

Jaar	man	aandeel	vrouw	aandeel	totaal
2005	1.155	39,6%	1.764	60,4%	2.919
2006	1.666	44,1%	2.113	55,9%	3.779
2007	2.094	46,4%	2.418	53,6%	4.511
2008	3.378	49,6%	3.439	50,4%	6.817
2009	4.923	50,1%	4.901	49,9%	9.824
2010	5.851	49,6%	5.951	50,4%	11.802
2011	6.571	47,8%	7.171	52,2%	13.742
2012	7.611	47,6%	8.376	52,4%	15.987
2013	8.354	47,3%	9.324	52,7%	17.678
2014	8.869	47,0%	9.985	53,0%	18.854

Bron: Den Haag/DPZ/Bewerking DSO/PSO

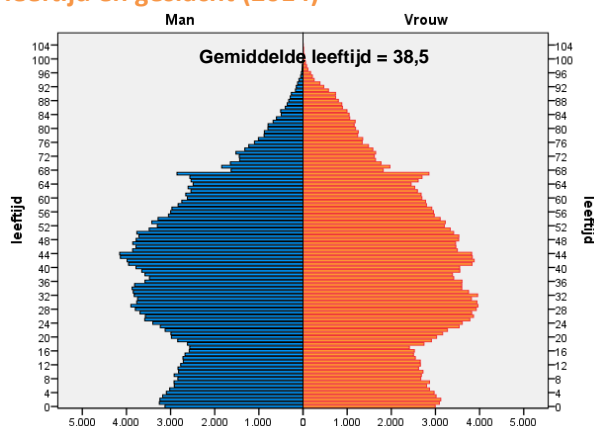
Tabel 2 Oost Europeanen naar leeftijd (periode:2005-2014 per 1-1)

	0-3 jr.		4-11 jr.		12-18 jr.		19-29 jr.		30-44 jr.		45-67 jr.		67+		totaal
2005	134	5%	204	7%	150	5%	970	33%	961	33%	428	15%	72	2%	2.919
2006	173	5%	249	7%	173	5%	1.301	34%	1.294	34%	510	13%	79	2%	3.779
2007	215	5%	312	7%	200	4%	1.489	33%	1.639	36%	573	13%	83	2%	4.511
2008	291	4%	478	7%	322	5%	2.176	32%	2.635	39%	826	12%	89	1%	6.817
2009	467	5%	657	7%	485	5%	3.183	32%	3.872	39%	1.071	11%	89	1%	9.824
2010	689	6%	788	7%	599	5%	3.759	32%	4.528	38%	1.341	11%	98	1%	11.802
2011	908	7%	999	7%	703	5%	4.270	31%	5.189	38%	1.568	11%	105	1%	13.742
2012	1.094	7%	1.169	7%	853	5%	4.982	31%	5.946	37%	1.836	11%	107	1%	15.987
2013	1.288	7%	1.415	8%	960	5%	5.297	30%	6.548	37%	2.060	12%	110	1%	17.678
2014	1.406	7%	1.578	8%	1036	5%	5.427	29%	6.961	37%	2.327	12%	119	1%	18.854

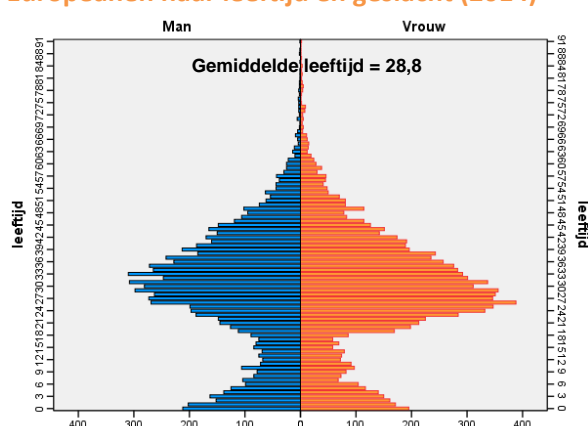
Bron: Den Haag/DPZ/Bewerking DSO/PSO

Meer dan de helft van de Haagse Oost Europeanen is tussen de 25 en 39 jaar. Dit is over de gehele periode van 2005-2014. Het aandeel Oost Europeanen dat in Den Haag is komen wonen dat ouder is dan 65 jaar is beperkt en neemt gestaag af. De samenstelling van de Haagse Oost Europeanen verschilt qua leeftijd en geslacht met die van de overige Haagse bevolking (figuur 6 t/m 10). Gemiddeld genomen zijn de Haagse Oost Europeanen jonger dan de overige Hagenaars. Namelijk een gemiddelde van 28,8 bij de Haagse Oost Europeanen tegenover 38,5 bij de overige Haagse bevolking. De Haagse Polen zijn gemiddeld genomen het jongst namelijk een leeftijd van 27,8.

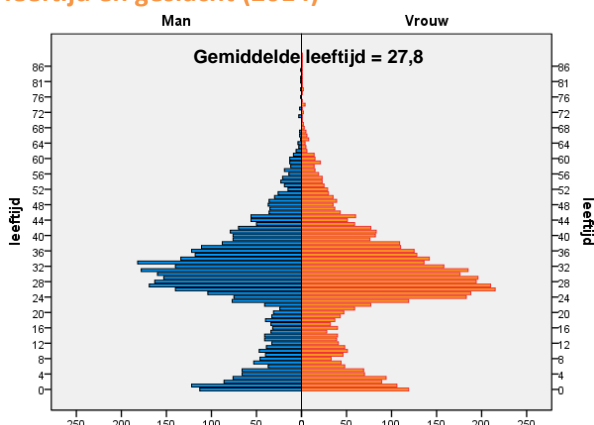
Figuur 6 Bevolkingspiramide Hagenaars naar leeftijd en geslacht (2014)

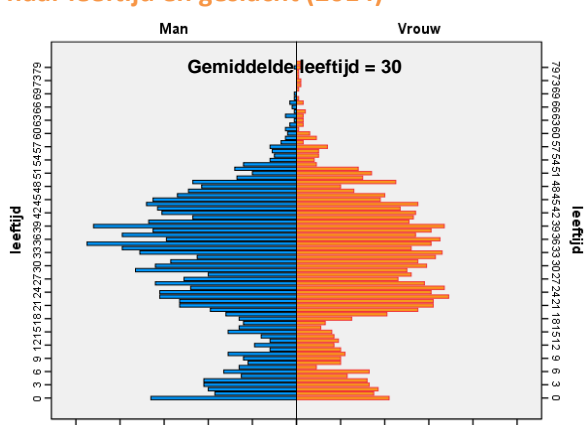
Figuur 7 Bevolkingspiramide Haagse Oost Europeanen naar leeftijd en geslacht (2014)

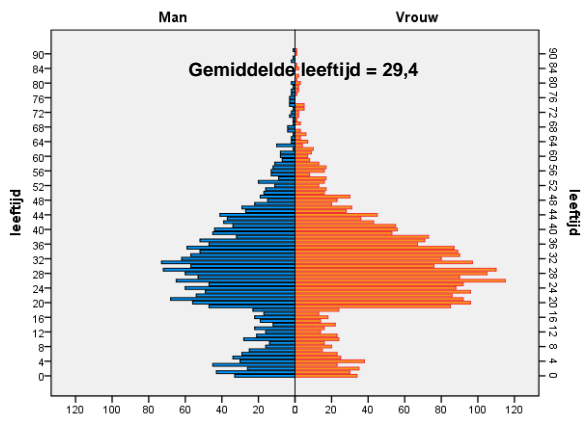
Figuur 8 Bevolkingspiramide Haagse Polen naar leeftijd en geslacht (2014)

Figuur 9 Bevolkingspiramide Haagse Bulgaren naar leeftijd en geslacht (2014)

Figuur 10 Bevolkingspiramide overige Haagse Oost Europeanen naar leeftijd en geslacht (exclusief Polen en Bulgaren)(2014)

4.2 Herkomst naar nationaliteit

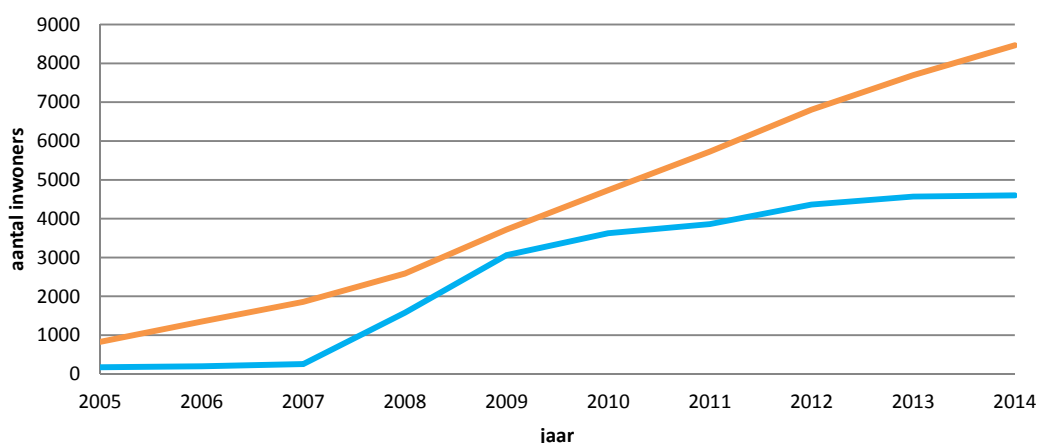
De meeste Haagse Oost Europeanen zijn afkomstig uit Polen. In 2014 was iets minder dan de helft van de Haagse Oost Europeanen van Poolse afkomst (45%). Daarnaast vormen de Bulgaren ook een grote groep binnen Den Haag. In 2005 was 6% van de Haagse Oost Europeanen afkomstig uit Bulgarije en in 2014 is dit gegroeid naar 24%. In 2014 is de helft van de Haagse Oost Europeanen Pools, een kwart Bulgaars en het overige kwart is van andere Oost Europeaanse afkomst.

Tabel 3 Midden en Oost Europeanen naar herkomst

Nationaliteit	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Polen	826	1.349	1.859	2.588	3.721	4.734	5.729	6.807	7.696	8.464
NL+ Polen	381	404	395	388	405	420	433	463	490	514
Subtotaal Polen	1.207	1.753	2.254	2.976	4.126	5.154	6.162	7.270	8.186	8.978
Bulgarije	170	195	255	1.577	3.062	3.625	3.860	4.365	4.568	4.600
NL+ Bulgarije	116	113	120	133	143	158	160	168	233	273
Subtotaal Bulgaren	286	308	375	1.710	3.205	3.783	4.020	4.533	4.801	4.873
Slowakije	120	272	375	374	433	430	480	483	524	548
NL+ Slowakije	14	14	15	15	23	30	27	29	42	41
Tsjechië	111	122	132	167	190	186	197	217	203	210
NL+ Tsjechië	29	29	28	32	38	41	43	40	42	42
Bosnië-Herzegovina	39	43	45	62	57	63	73	82	93	96
NL+ Bosnië-Herzegovina.	225	244	243	256	257	257	263	258	263	259
Slovenië	12	15	17	18	20	24	28	49	48	50
NL+ Slovenië	9	11	11	11	11	11	11	10	11	8
Letland	23	38	35	28	53	86	234	269	326	354
NL+ Letland	3	2	3	3	3	5	5	5	8	10
Estland	29	38	33	36	43	63	127	169	135	160
NL+ Estland	3	4	4	7	7	8	7	7	7	7
Litouwen	88	109	122	153	197	251	338	444	528	563
NL+ Litouwen	2	4	4	3	4	3	5	5	8	11
Hongarije	96	118	132	167	274	401	586	792	952	1035
NL+ Hongarije	255	257	257	251	255	269	266	280	289	286
Roemenië	175	190	213	324	392	465	543	660	765	847
NL+ Roemenië	188	198	198	199	195	201	215	238	260	273
Servië en Montenegro	5	10	14	13	13	10	8	6	--	--
NL+ Servië en Montenegro	--	--	1	3	4	5	5	5	--	--
Servië	--	--	--	8	19	49	86	113	141	148
NL+ Servië	--	--	--	1	3	4	10	19	35	40
Montenegro	--	--	--	--	2	3	3	4	10	11
NL+ Montenegro	--	--	--	--	--	--	--	--	1	4
Subtotaal overige Oost Europeanen	1.426	1.718	1.882	2.131	2.493	2.865	3.560	4.184	4.691	5.003
Totaal	2.919	3.779	4.511	6.817	9.824	11.802	13.742	15.987	17.678	18.854

Bron: Den Haag/DPZ/Bewerking DSO/PSO

Figuur 11 Bevolkingsgroei naar herkomst

Bron: Den Haag/DPZ/Bewerking DSO/PSO

— Bulgarije — Polen

Wat opvalt, is dat in 2005 het aandeel Haagse Bulgaren nog relatief klein is en er geen stijging te zien is (figuur 11). Vanaf 2007 neemt de groei van de Haagse Bulgaren toe en in 2008 en 2009 is dit een forse groei. In 2009 is het aantal Haagse Bulgaren bijna net zo groot als het aantal Haagse Polen. Dit houdt verband met de toetreding tot de EU van een aantal Oost Europese landen en wijzigingen met betrekking tot vrij-reizen-regels binnen. Na 2009 vlak de groei van de Haagse Bulgaren af terwijl de groei van de Haagse Polen hetzelfde patroon blijft houden.

4.3 Componenten van de bevolkingsontwikkeling

Een aantal Haagse Oost Europeanen vertrekt ook weer uit Den Haag. Een aantal hiervan keert soms ook weer terug naar Den Haag. In de tabel 4 staan per jaar de aantallen weergegeven. Het aantal overleden Oost Europeanen is vrij klein. Dit heeft te maken met het beperkte aantal ouderen onder hen (zie tabel 2 en de bevolkingspiramides op pag. 16/17)

Tabel 4 Componenten van de bevolkingsgroei 2005-2014³

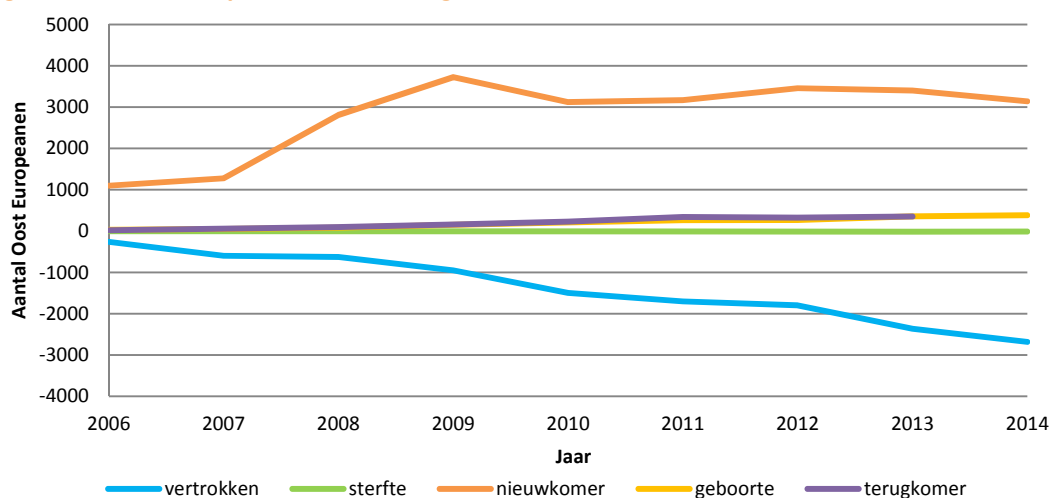
Jaar	Aanwezig	Vertrek uit Den Haag		Vestiging in Den Haag		Terugkomer
		Vertrokken	overleden	Nieuwkomer	Geboorte	
2005	2.920	266	5	--	--	--
2006	3.779	605	6	1.125	28	--
2007	4.511	635	5	1.321	47	16
2008	6.817	961	10	2.886	78	56
2009	9.824	1.505	6	3.875	150	93
2010	11.802	1.716	14	3.326	206	157
2011	13.742	1.817	19	3.431	263	225
2012	15.987	2.383	17	3.724	267	338
2013	17.678	2.695	12	3.752	354	322
2014	18.854	--	--	3.522	382	349

Bron: Den Haag/DPZ/Bewerking DSO/PSO

³ Doordat in sommige gevallen pas na enkele jaren een wijziging in nationaliteit plaats vindt na een geboorte, kunnen deze afwijken van administratieve geboortecijfers.

In de kolom 'vestigen' (tabel 4) staat hoeveel Oost Europeanen zich per jaar vestigen in Den Haag. Deze Oost Europeanen komen of vanuit een andere gemeente of vanuit het buitenland ('nieuwkomer'). Daarnaast staat in de kolom ook het aantal 'geboortes'. Dit zijn kinderen die zijn geboren in Den Haag met Oost Europese nationaliteit (Tabel 4 is weergegeven in figuur 12). Per jaar vertrekken er ook een heel aantal Oost Europeanen uit Den Haag, zij gaan elders wonen in Nederland of vertrekken naar het buitenland. Per jaar neemt het aantal vertrekkers toe, maar dit is netto niet meer dan het aantal Oost Europeanen dat zich vestigt in dat jaar. Absoluut gezien komen er meer Oost Europeanen elk jaar bij dan dat er vertrekken.

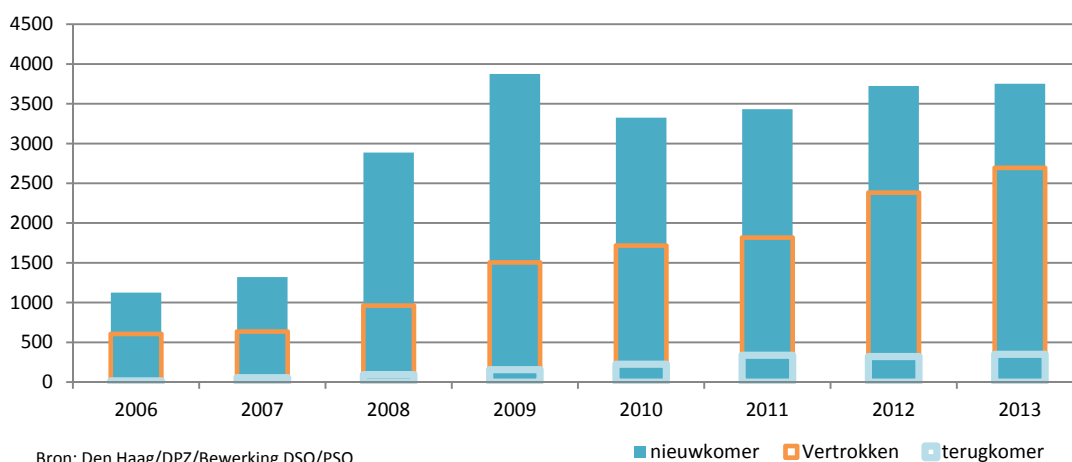
Figuur 12 Componenten van de groei

Bron: Den Haag/DPZ/Bewerking DSO/PSO

Het aantal nieuwkomers dat Den Haag binnenkomst is vanaf 2010 relatief stabiel. Het aantal vertrokken Oost Europeanen stijgt daar in tegen wel duidelijk. Hierdoor vlt de totale groei van de Haagse Oost Europeanen af. In figuur 13 is verhouding te zien van het aantal nieuwkomers en het aantal vertrekkers.

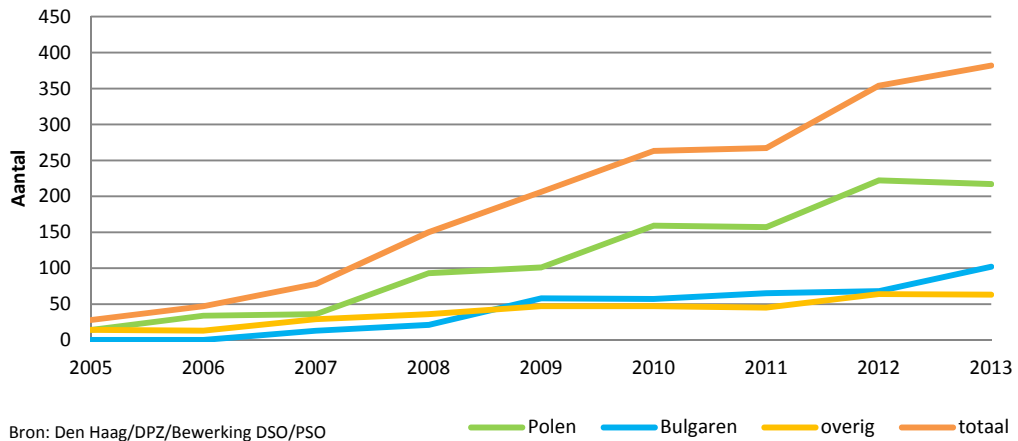
Figuur 13 Binnenkomst en vertrek

Bron: Den Haag/DPZ/Bewerking DSO/PSO

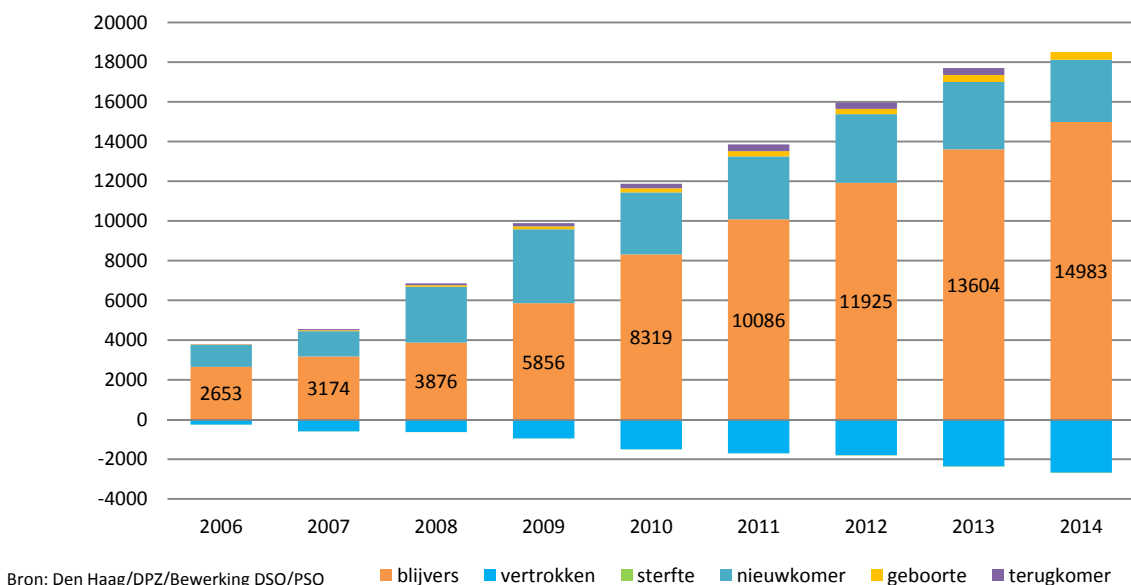
De bevolkingsgroei neemt niet alleen toe met Oost Europeanen die zich nieuw vestigen in Den Haag. Er is ook sprake van natuurlijke aanwas. De Oost Europeanen die zich in Den Haag vestigen krijgen in de loop van de tijd kinderen wat ook bijdraagt aan de groei.

Figuur 13 Geboorte Oost Europeanen in Den Haag (2005-2013)

Het aantal geboortes neemt elk jaar toe (figuur 14). Een verklaring hiervoor is de grote hoeveelheid Oost Europeanen tussen de 25-39 jaar. Dit is gemiddeld genomen de groep mensen die kinderen krijgen. De gemiddelde leeftijd van de Haagse Oost Europeaan is ook relatief jong (figuur 7). Hieronder (figuur 15) staat het saldo van de groei van de Oost Europeanen. Onder de streep staan de aantallen die Den Haag verlaten of zijn overleden (dus negatief ten opzichte van het saldo). Boven de streep staan de aantallen per categorie van de Oost Europeanen die nieuw binnenkomen, nog aanwezig zijn van het jaar ervoor (blijvers), geboortes en terugkomers. Het aandeel nieuwkomers daalt ten opzichte van de aanwezige Haagse Oost Europeanen. Namelijk van 30% in 2006 naar 19% in 2013.

Figuur 15 Saldo vestiging en vertrek per jaar

Er is dus ook een groep Oost Europeanen die vertrokken is uit Den Haag binnen de periode 2006-2014. Binnen dezelfde periode keert er ook een aantal weer terug naar Den Haag. Deze groep noemen we 'terugkomers'. Deze bewoners zijn 1 of meerdere jaren weg geweest en vervolgens weer terug naar Den Haag gekomen. Of de groei van het aantal Oost Europeanen nu groot of klein is, en of de geboortes nu veel of weinig geboortes zijn, wordt duidelijk in de volgende tabel.

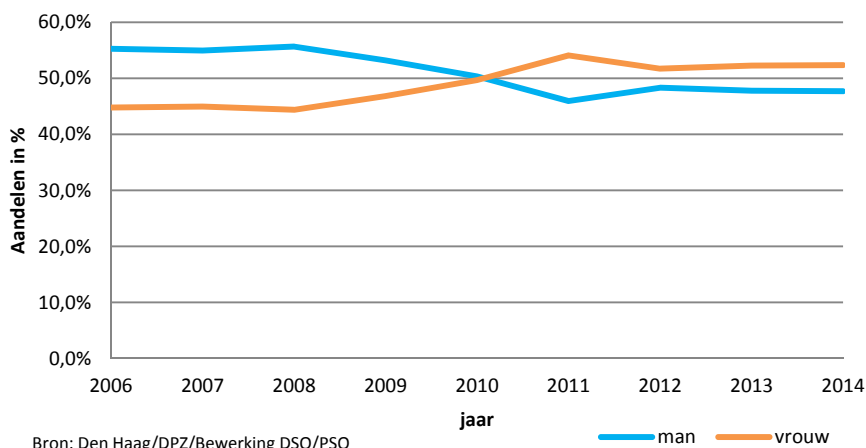
Tabel 5 Groei populatie en geboortes (t.o.v. Haagse bevolking en geboortes)

Jaar	Groei populatie	Geboortes
2005	0,6%	0,40%
2006	0,8%	0,70%
2007	1,0%	1,30%
2008	1,4%	2,30%
2009	2,0%	3,10%
2010	2,4%	3,90%
2011	2,8%	3,90%
2012	3,2%	5,10%
2013	3,5%	5,80%
2014	3,7%	

Bron: Den Haag/DPZ/Bewerking DSO/PSO

Van de gehele Haagse bevolking in 2005 is 0.6% Oost Europeaan. Dit is in 2014 gegroeid naar 3.7% van de Haagse bevolking. Relatief gezien worden er bij Haagse Oost Europeanen veel kinderen geboren. In 2005 bestaat 0.4% van de geboortes uit Oost Europeanen, in 2013 is dit gegroeid naar 5.8%. Wanneer er een evenredige verdeling van de geboortes zou zijn, zou er verwacht worden dat als de Oost Europeanen 0.6% van de Haagse populatie uitmaken ze ook 0.6% van de Haagse geboortes zouden hebben. In tegenstelling tot deze verwachting zijn er in 2013 5.8% kinderen geboren tegenover een populatie van 3.7%. Dit wil dus zeggen dat er relatief gezien veel Haagse Oost Europeaanse kinderen geboren. Een verklaring hiervoor is dat de Haagse Oost Europeanen relatief jong zijn.

Figuur 16 Nieuwkomers naar aandelen geslacht (2006-2014)

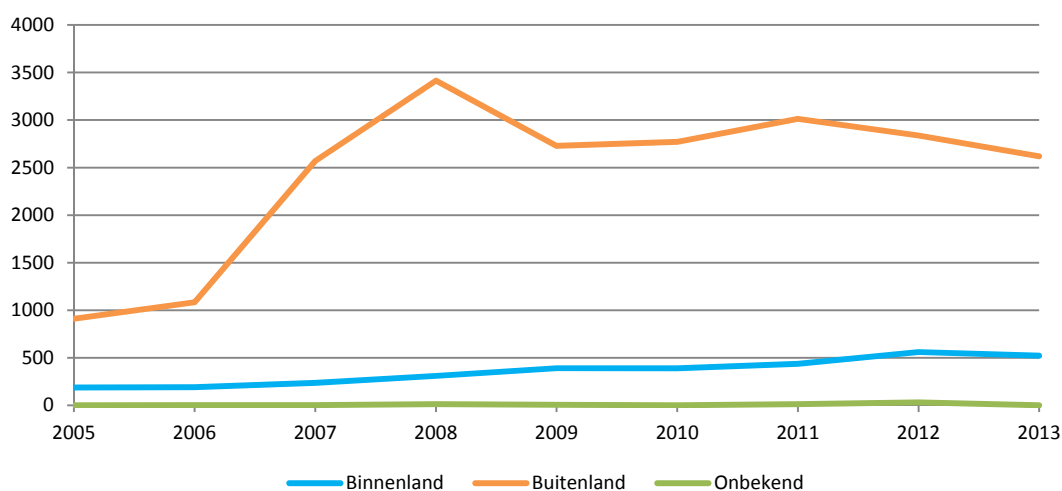

Vanaf 2010 keert het aandeel mannen en vrouwen, dat binnenkomt in Den Haag om (figuur 16). Voor 2010 is het aandeel mannen groter en vanaf 2010 keert dit om en is het aandeel vrouwen dat binnenkomt groter. Heyma, Berkhout, van der Werff en Hof (2008)⁴ geven in hun artikel aan dat bij tijdelijke migratie het aandeel mannen groter is dan het aandeel vrouwen. Bij de langdurige migratie is het aandeel vrouwen groter dan het aandeel mannen. Dit heeft er mee te maken dat mannen vooral aan tijdelijke arbeidsmigratie doen. Op basis hiervan kan geconcludeerd worden dat mogelijk de migratie veranderd is naar langdurige migratie.

4.4 Vestigingsduur en vertrek

De Oost Europeanen die zich vestigen in Den Haag komen zowel uit het buitenland als uit het binnenland (figuur 17). Het grootste deel komt uit het buitenland en voornamelijk uit Oost-Europa. De piek die in figuur 15 te zien vanaf 2006 tot en met 2008 is te verklaren door de toetreding en de versoepeling van de wet- en regelgeving wat betreft Oost Europeanen in de EU.

Figuur 17 Herkomst vestigers binnen en buitenland

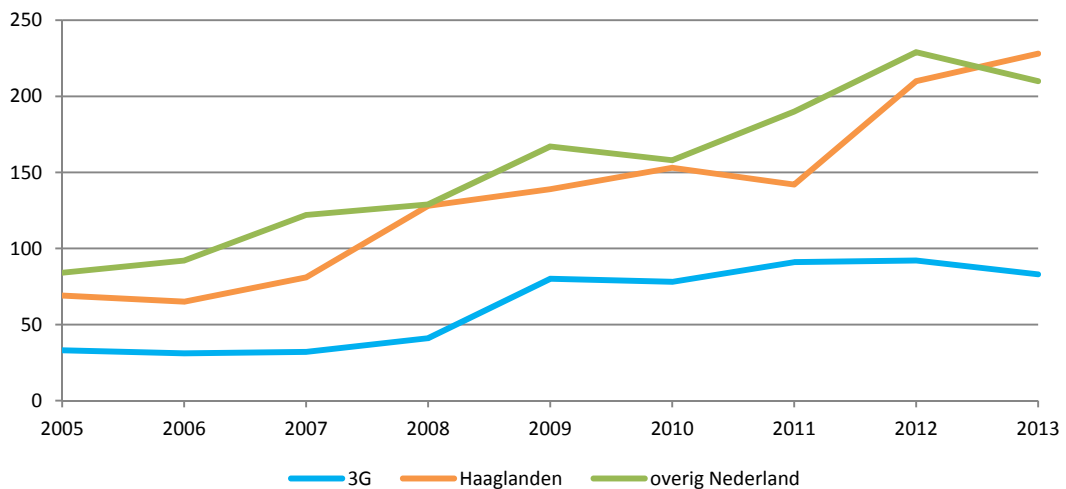

Bron: Den Haag/DPZ/Bewerking DSO/PSO

Van de vestigers die uit Nederland komen komt het grootste deel uit regio Haaglanden. Vanuit deze regio komen de meeste Oost Europeanen uit de gemeente Westland.

⁴ Heyma, A., Berkhout, E., van der Werff, S., & Hof, B. (2008). De economische impact van arbeidsmigratie uit de MOE-landen, Bulgarije en Roemenië. *SEO Economisch Onderzoek, SEO-rapport*, (2008-70).

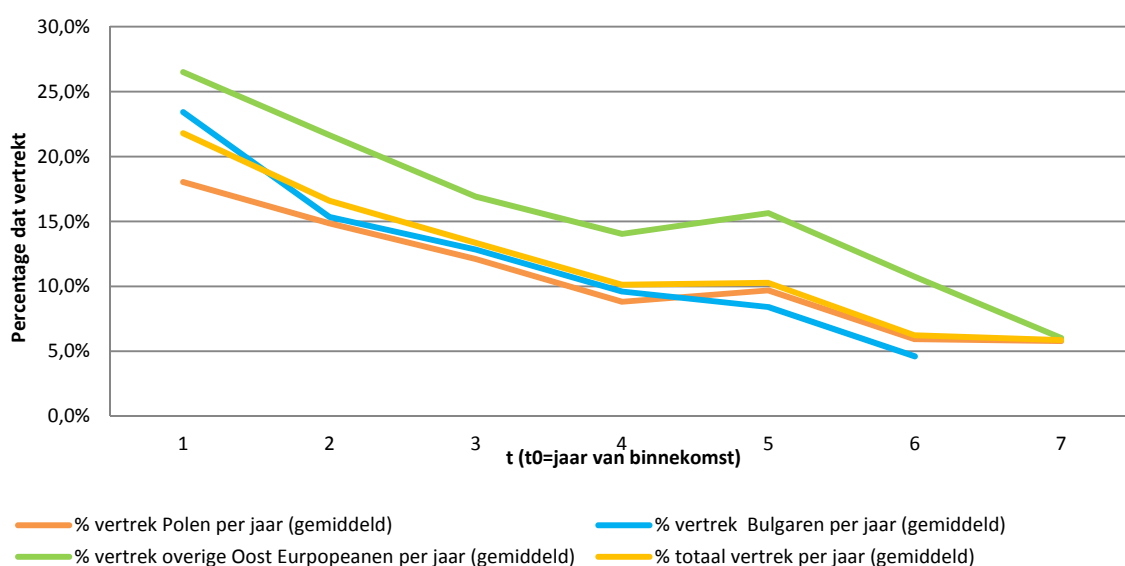
Figuur 18 **Herkomst vestigers binnenland uitgesplitst**

Er is bepaald wat de verblijfsduur is van de Haagse Oost Europeanen. Gemiddeld genomen is na 5 jaar nog 56% van de nieuwkomers aanwezig. Dus na 5 jaar is meer dan de helft van de binnengekomen groep nog aanwezig in Den Haag. Naast de verblijfsduur is ook de vertrekans bepaald (figuur 19). Na 1 jaar vertrekt gemiddeld genomen 1 op de 5 Haagse Oost Europeanen. Na 2 jaar is dit gedaald tot 13.9%. Na 7 en 8 jaar daalt deze kans tot ongeveer 5%. De vertrekans is ook uitgesplitst voor Polen en Bulgaren aangezien zij de grootste groep Haagse Oost Europeanen zijn. De vertrekans voor de Polen is het kleinst, na 1 jaar 18%. Na 7 jaar is dit gedaald tot 5.9%. De vertrekans voor Bulgaren is na 1 jaar groter(23.4%) dan de vertrekans van Polen. Na 2 jaar loopt de vertrekans voor Bulgaren en Polen vrijwel gelijk. De overige Haagse Oost Europeanen hebben de grootste kans op vertrek, na 1 jaar is de kans op vertrek 1 op 4. Na 7 jaar is dit gedaald naar 6%. Dus hoe langer men aanwezig is in Den Haag, hoe kleiner dan kans wordt dat men vertrekt.⁵ Als we zien dat na 5 jaar meer dan de helft van de nieuwkomers nog aanwezig en de vertrekans nog maar 6% is, kunnen we ervan uit gaan dat kans erg groot zij zich permanent vestigen in Den Haag.

⁵ Voor de berekening is gekeken naar de vestigers in de periode 2005-2013. Er is gekeken hoeveel Oost Europeanen er na 1 jaar nog zijn, daarna hoeveel van deze Oost Europeanen er nog na 2 jaar zijn etc.

Figuur 19 Kans vertrek per jaar na binnenkomst

Bron: Den Haag/DPZ/Bewerking DSO/PSO

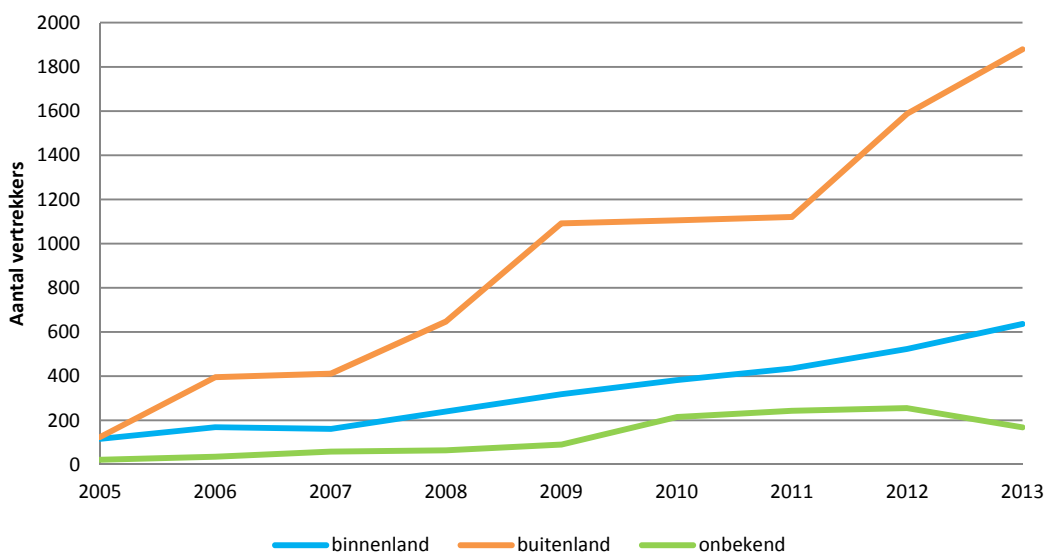
Tabel 6 Aantallen inwoners die niet zijn vertrokken na binnenkomst

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Nieuwkomers die op 1-1 van het jaar aanwezig zijn	--	1.126	1.322	2.885	3.875	3.326	3.431	3.724	3.752	3.522
Blijvers: nieuwkomers die in 2014 nog steeds in DH wonen	--	381	505	1.439	1.791	1.690	1.929	2.275	2.789	--
blijvers nooit verhuisd binnen Den Haag	--	109	168	422	613	717	1.022	1.419	2.100	--
blijvers van buurt gewisseld binnen Den Haag	--	272	337	1.017	1.178	973	907	856	689	--

Bron: Den Haag/DPZ/Bewerking DSO/PSO

Daarnaast staat in de tabel ook of deze Oost Europeanen verhuisd zijn binnen Den Haag of dat ze altijd in dezelfde buurt zijn blijven wonen. In onderstaand figuur (20) is het verloop te zien per jaar van het aantal Oost Europeanen dat nieuw in Den Haag is komen wonen en hoeveel van deze nieuwkomers in 2014 nog steeds in Den Haag wonen en tussendoor niet weg zijn geweest.

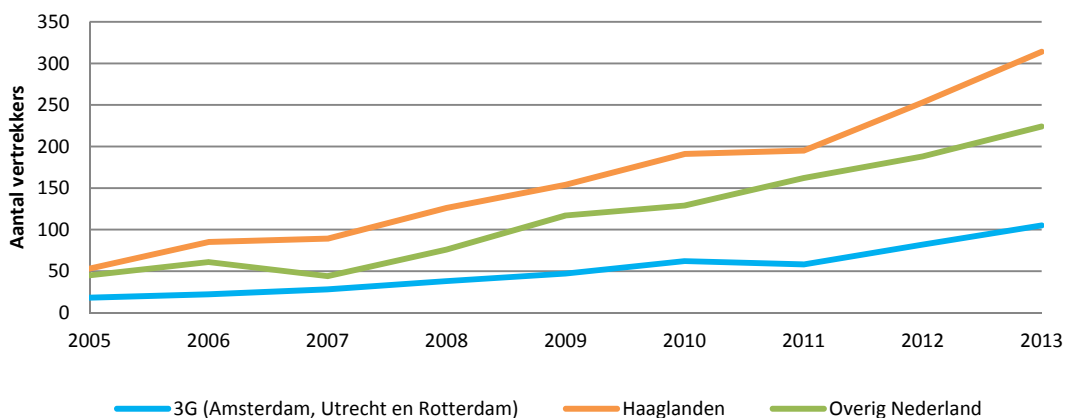
Figuur 20 Vertrek naar binnen- en buitenland

Bron: Den Haag/DPZ/Bewerking DSO/PSO

Er is bekeken waar de daadwerkelijke vertrekkers uit Den Haag naar toe zijn vertrokken. De meeste Oost Europeanen die Den Haag verlaten, vertrekken naar het buitenland. Het blijkt dat de meeste Haagse Oost Europeanen vertrekken naar Oost Europa en dan voornamelijk naar Polen en Bulgarije.

Figuur 21 Vertrek naar binnenland

Bron: Den Haag/DPZ/Bewerking DSO/PSO

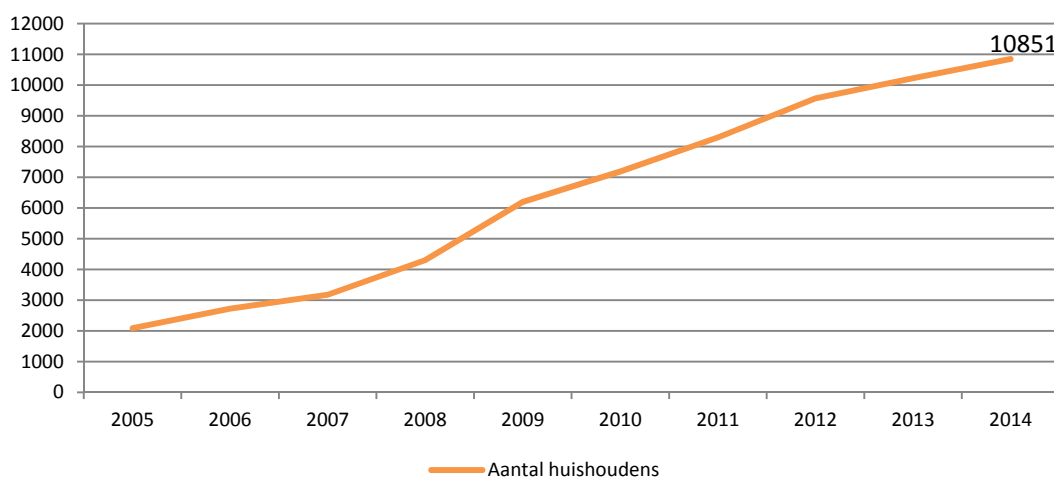
Een aanzienlijk deel van de vertrekkers vertrekt naar elders in Nederland. Zij vertrekken voornamelijk naar gemeente binnen de regio Haaglanden (Rijswijk, Delft, Wassenaar, Zoetermeer, Westland, Midden-Delfland, Leidschendam-Voorburg en Pijnacker-Nootdorp).

5

HUISHOUDENSITUATIE EN ONTWIKKELING

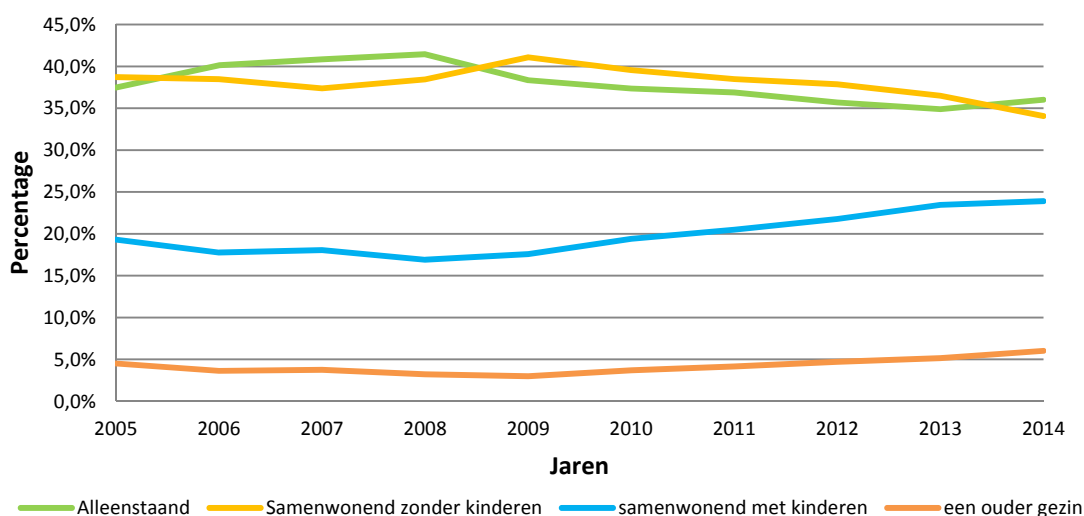
Personen wonen alleen of met meerdere in een woning en vormen een huishouden. Er zijn vier huishoudenscategorïën te onderscheiden. Samenwonend, samenwonend met kinderen, een ouder gezin en alleenstaand. In dit hoofdstuk wordt besproken hoe de huishoudenssituatie van de Oost Europeanen er uit ziet over de periode 2005 tot 2013. De huishoudens zijn geraamd op basis van kenmerken, zie hier voor bijlage II. Het aantal huishoudens groeit onder de Oost Europeanen van ruim 2000 huishoudens in 2005 naar bijna 11000 huishoudens in 2014.

Figuur 22 Aantal huishoudens Oost Europeanen in Den Haag (2005-2014)

Bron: Den Haag/DPZ/Bewerking DSO/PSO

Figuur 23 % Huishoudens naar categorie in Den Haag (2005-2014)

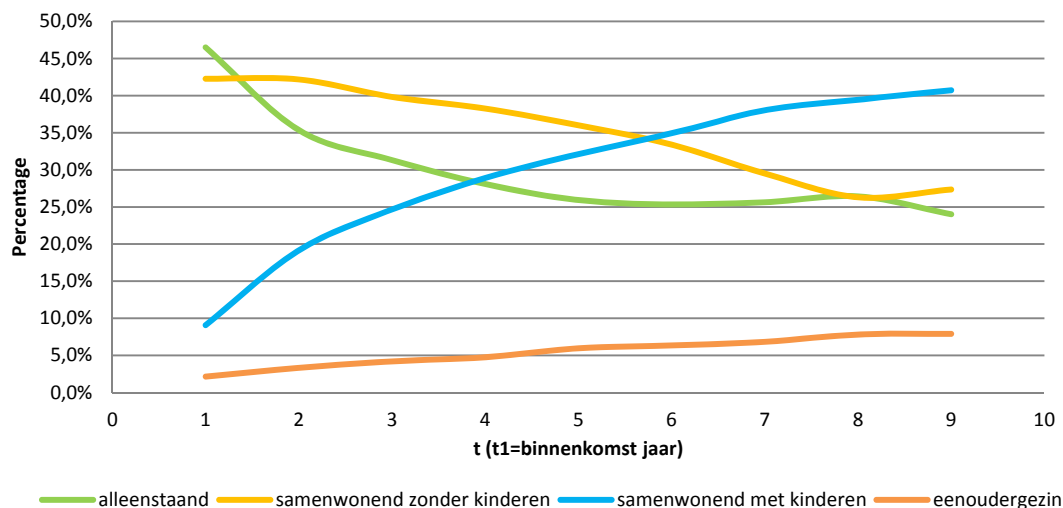

Bron: Den Haag/DPZ/Bewerking DSO/PSO

In bovenstaand figuur staan de aanwezige huishoudens per jaar per categorie. Het aandeel huishoudens dat samenwonend met kinderen wordt in de loop van de jaren groter. Het aandeel aanwezige alleenstaande huishoudens daalt in de loop van de jaren. In 2014 zijn de percentages; 36% (alleenstaand), 34.1% (samenwonend), 23.9% (samenwonend met kinderen) en 6% (eenoudergezin). In vergelijking met de rest van Den Haag; 47% (alleenstaand), 22.6% (samenwonend), 21.5% (samenwonend met kinderen) en 8.9% (eenoudergezin) zijn er relatief meer samenwonenden onder de Haagse Oost Europeanen.

In onderstaand figuur staat de ontwikkeling van de huishoudens die zijn binnen gekomen op t1 (jaar van binnenkomst). T=1 is de situatie van de nieuwkomers op het moment van binnenkomst. T=2 is de situatie één jaar na binnenkomst enz. Dit betekent dat t=9 de situatie van de nieuwkomers is 8 jaar na binnenkomst.

Figuur 24 **Ontwikkeling van de huishoudenssituatie van de Nieuwkomers op basis van aanwezige jaren**

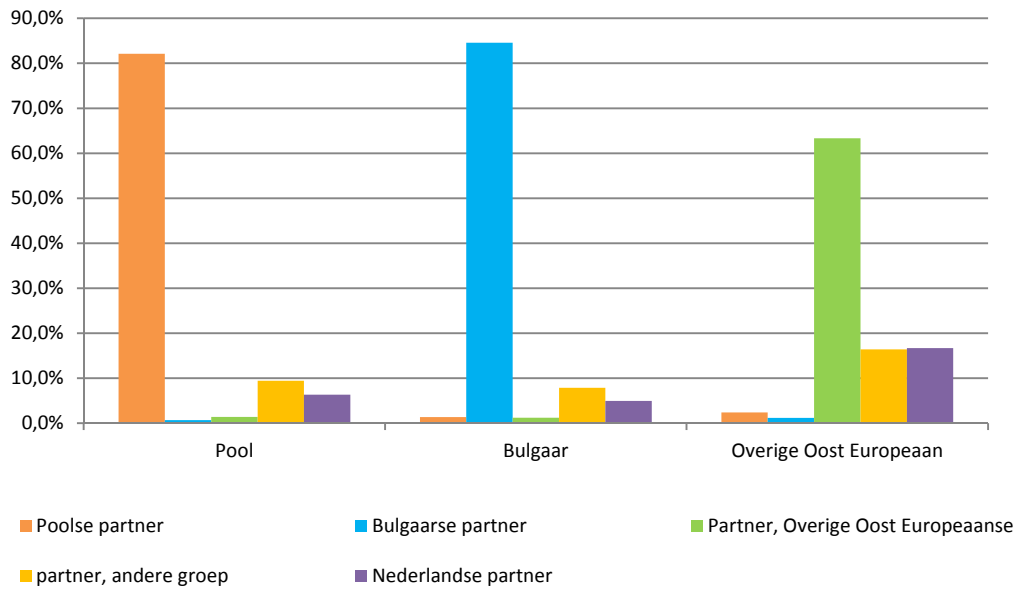
Bron: Den Haag/DPZ/Bewerking DSO/PSO

Voor specifieke aantallen van de huishoudens overgangen per jaar zie bijlage III.

Oost Europeanen komen voornamelijk als alleenstaande Den Haag binnen. Door de jaren heen gaan deze alleenstaande huishoudens samenwonen en krijgen ze kinderen. Door de jaren heen neemt het percentage alleenstaande af en neemt het aantal samenwonend met kinderen toe. Huishoudens die samenwonend zonder kinderen zijn nemen ook af. Dit kan verklaard worden omdat in de loop van de tijd kinderen geboren worden en ze dus samenwonend met kinderen worden. Onderstaand figuur (26) laat de samenstelling van de huishoudens in 2014 zien. Oost Europeanen met een partner hebben voornamelijk een partner van dezelfde afkomst als hen zelf. Polen hebben voornamelijk een Poolse partner. Dit geldt hetzelfde voor Bulgaren, zij hebben voornamelijk een Bulgaarse Partner. Bij de overige Oost Europeanen is het percentage dat een ook een Oost Europeaanse partner

heeft kleiner dan het percentage van de Polen en Bulgaren. De overige Oost Europeanen hebben dan ook vaker een Nederlandse partner of een partner met een andere afkomst dan Oost Europa.

Figuur 25 Samenstelling huishoudens 2014

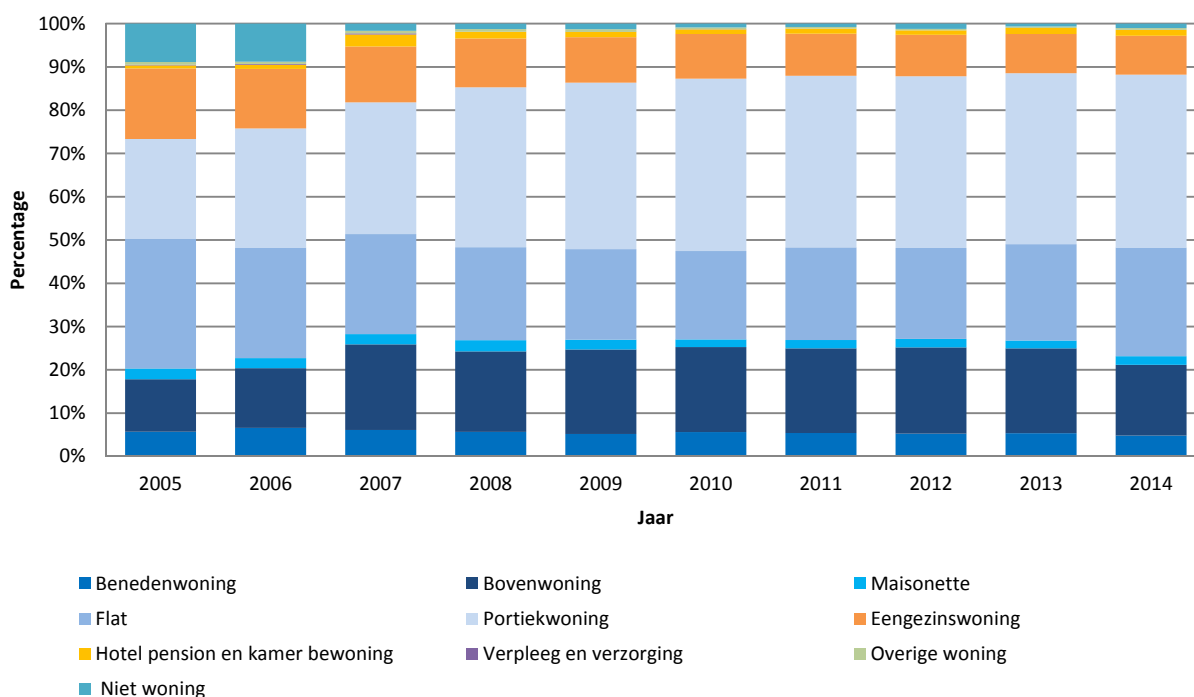
6 WOONSITUATIE

In het vorige hoofdstuk werd duidelijk hoe de huishoudens van de Oost Europeanen eruit zien en hoe ze zich ontwikkelen in de loop van de tijd. In dit hoofdstuk zal gekeken worden of er een samenhang is tussen de huishoudens en de woonsituatie van de Oost Europeanen. Oost Europeanen vestigen zich in Den Haag en geven bij de inschrijving aan wat het adres is waar ze gaan wonen. Aan deze adressen is het type woning gekoppeld volgens de gemeentelijke belasting dienst.

6.1 Woonkenmerken

Als eerste is er gekeken naar de gehele populatie en het aandeel woningen. In 2005 woonden de meeste huishoudens in een flat. Dit percentage neemt door de jaren heen af en de huishoudens die in een portiekwoning wonen, neemt met de jaren toe. In 2005 en 2006 is er nog een groep die in een 'niet woning' woont. Naarmate er verder in de tijd gekeken wordt neemt het aandeel dat in 'niet woningen' woont af.

Figuur 26 Woonsituatie huishoudens Haagse Oost Europeanen (2005-2014)

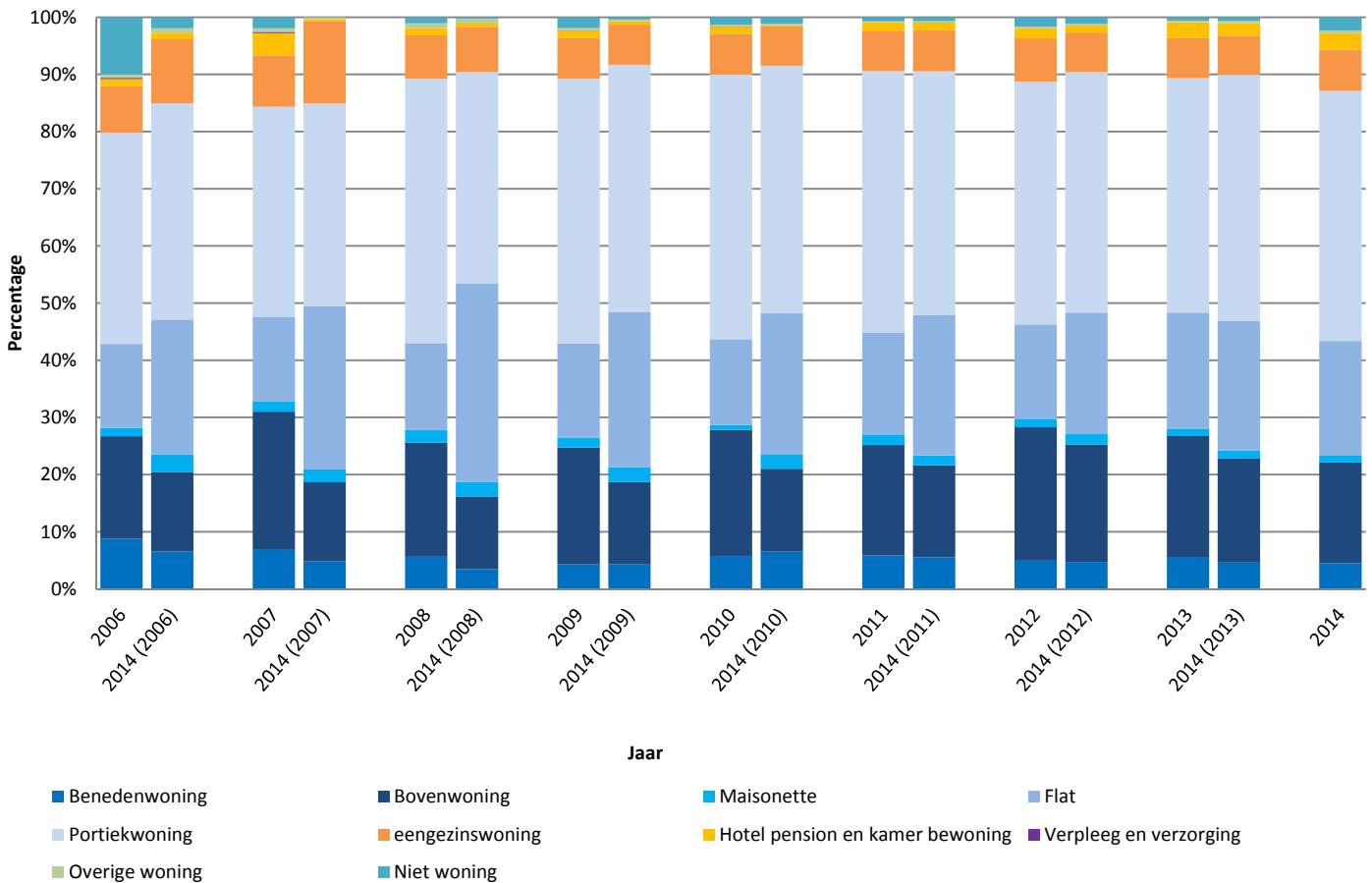

Bron: Den Haag/DPZ/Bewerking DSO/PSO

Als tweede is er gekeken in wat voor woningen de nieuw binnenkomende huishoudens zich vestigen (Figuur 23) en wat de eigendomssituatie van deze woningen is (Figuur 24). Van de huishoudens die elk jaar nieuw Den Haag binnen komen vestigt het grootste deel zich in

portiekwoningen. Daarnaast is er gekeken naar de populatie nieuwkomers die in 2014 nog steeds in Den Haag wonen. De vraag is of deze groep veranderd is van woning ten opzichte hun positie in het jaar dat ze zijn binnen gekomen. Het percentage huishoudens dat in een flat woont, is in 2014 groter dan op het moment van binnenkomst. Dit patroon is te zien bij alle nieuwkomers.

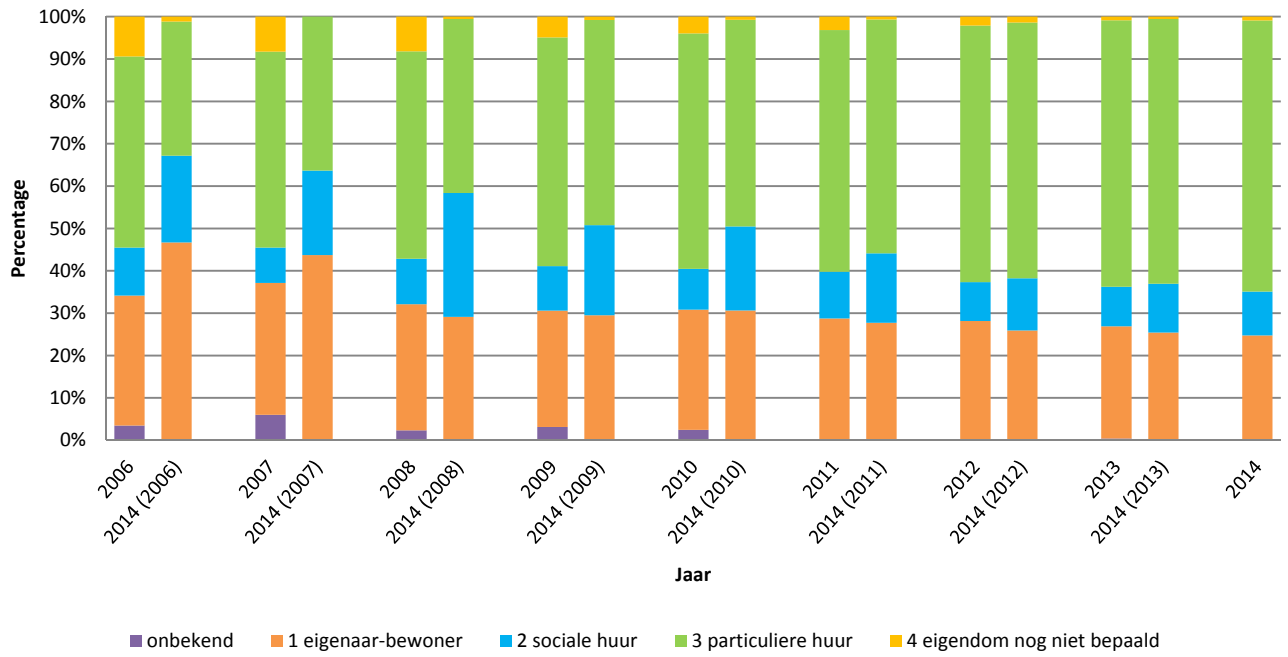
Figuur 27 Woonsituatie van de huishoudens van de nieuwkomers (2005-2014)

Bron: Den Haag/DPZ/Bewerking DSO/PSO

Er is een vergelijking gemaakt tussen de eigendomssituatie op het moment van binnenkomst en in 2014. In de jaren 2006 tot en met 2011 is te zien dat het aandeel huishoudens dat woont in woningen van een toegelaten instelling, toeneemt. Dit zelfde geldt voor de woningen die in het bezit zijn van de bewoner, deze groei stopt in 2010. Huishoudens die woningen van particulieren huren nemen af ten opzichte van het jaar van binnenkomst. Deze afname stopt in 2012. Vanaf 2011 is er eigenlijk geen verandering meer te zien tussen het jaar van binnenkomst en 2014. Het is logisch dat er minder verandering waar te nemen is als men korter aanwezig is.

Figuur 28 Eigendomssituatie woningen huishouden van de nieuwkomers (2006-2014)

Bron: Den Haag/DPZ/Bewerking DSO/PSO

7 WOONLOCATIE

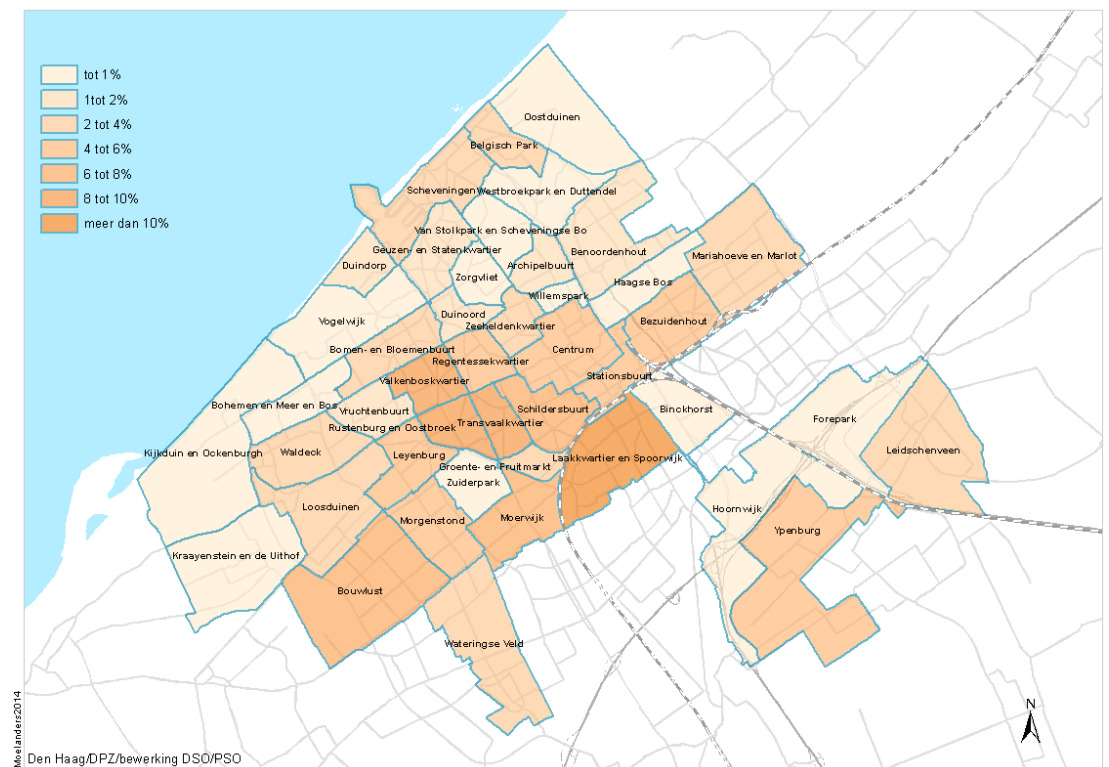
Binnen Den Haag zijn twee groepen Oost Europeanen te onderscheiden. Als eerste de groep die al voor 2005 in Den Haag woonde, dus voor dat de grote instroom plaats vond. De tweede groep is de groep Oost Europeanen die in de periode van 2005 tot 2014 zijn binnen gekomen in Den Haag. Sommige wonen nu nog hier, andere zijn vertrokken en er is ook een klein aantal dat weer terug is gekomen na weg geweest te zijn uit de gemeente. In de voorgaande hoofdstukken was te zien dat huishoudens een ontwikkeling doormaken. Alleenstaanden gaan samenwonen en krijgen kinderen. In dit hoofdstuk wordt bekeken waar in Den Haag de Oost Europeanen wonen en of er een verhuispatroon te zien is. Verschilt dit patroon met het patroon van de gemiddelde Hagenaar?

Binnen Den Haag zijn verschillende wijken (44) en buurten (122) te onderscheiden. In de volgende paragraaf wordt ingegaan op deze wijken en wat de spreiding is van de Oost Europeanen binnen de stad. In de tweede paragraaf zal in gegaan worden op de mobiliteit van de Oost Europeanen. Er wordt nagegaan of de Oost Europeanen die niet vertrekken wel in de loop van de tijd verhuizen binnen Den Haag. Daarnaast zal er ook gekeken worden als er verhuizingen plaats vinden binnen de stad of men dan naar een andere wijk verhuist.

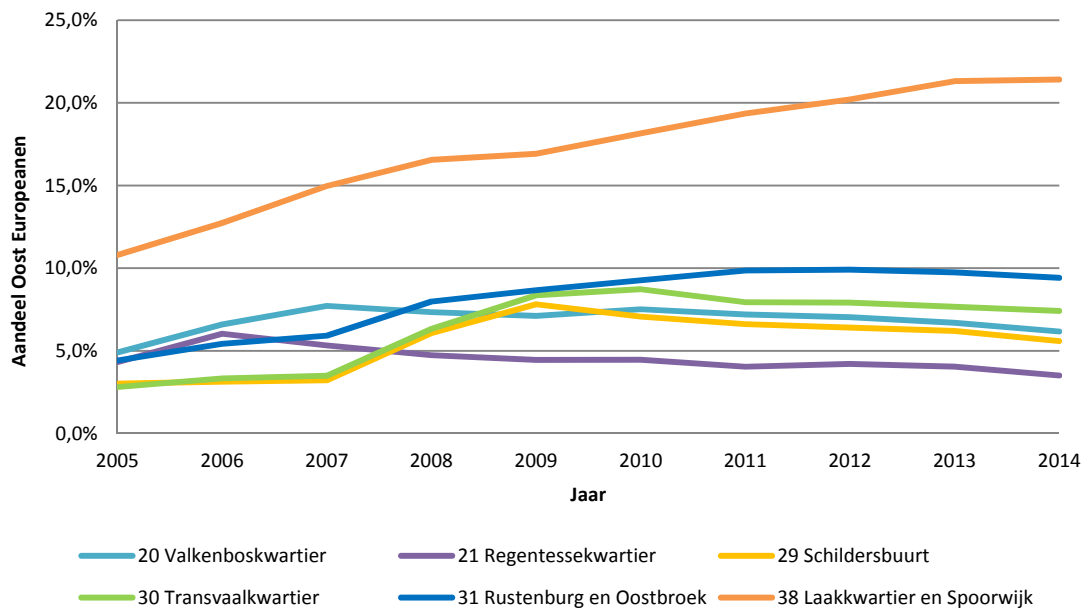
7.1 Spreiding in de stad

In bijna elke wijk in Den Haag zijn Oost Europeanen gevestigd (42 van de 44 wijken). Er zijn een aantal wijken die er uitspringen waar veel Oost Europeanen wonen. Onderstaand figuur laat de 6 wijken zien waar de grootste aandelen wonen van de totale MOE-lander populatie in 2014 in Den Haag. In 2005 woonde 10% van alle Oost Europeanen in Den Haag in Laakkwartier en Spoorwijk. In 2014 woont 21% van alle Oost Europeanen in deze wijk.

Figuur 29 Percentage Oost Europeanen per wijk

Figuur 30⁶ Aandelen Oost Europeanen per wijken

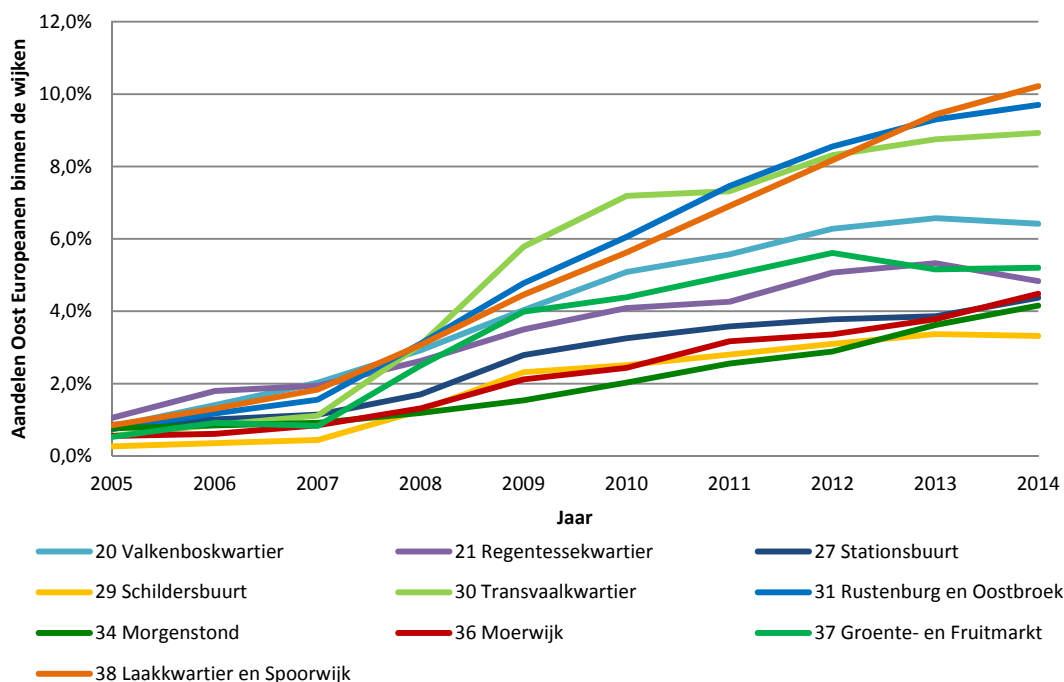
Bron: Den Haag/DPZ/Bewerking DSO/PSO

Om een goed beeld te krijgen hoe de aandelen binnen de wijk er nu uit zien, is er gekeken naar de aandelen Oost Europeanen per wijk. Binnen de wijken is het aandeel Oost Europeanen in 2006 nog relatief klein. Drie wijken hebben een groter aandeel Oost

⁶ De wijken die niet meegenomen zijn in het figuur hebben een aandeel kleiner dan 5% de gehele periode.

Europeanen en zijn in loop van de tijd gegroeid in het aandeel Oost Europeanen. In 2014 zijn in Transvaalkwartier (8.9%), Rustenburg en Oostbroek (9.7%) en Laakkwartier en Spoorwijk (10.2%) de aandelen Oost Europeanen het grootst. Relatief is er binnen deze wijken een oververtegenwoordiging te zien van Oost Europeanen ten opzichte de andere Haagse wijken. Namelijk een verdubbeling ten opzichte van het Haags gemiddelde (3,7%)

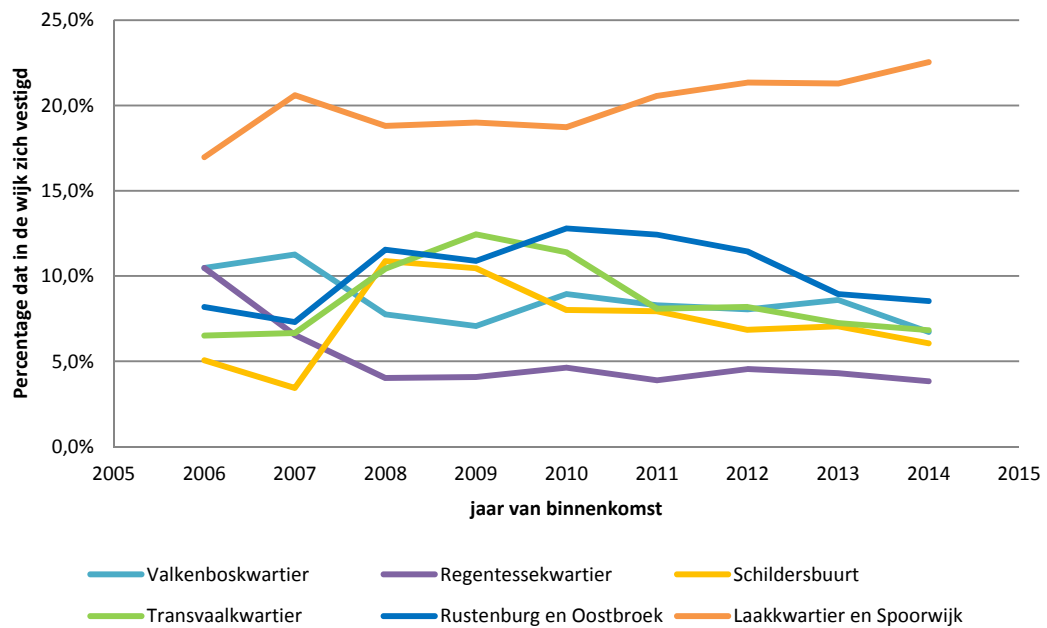
Figuur 31 Aandeel Oost Europeanen binnen de wijken

Bron: Den Haag/DPZ/Bewerking DSO/PSO

Er is bekeken wat de ontvangstwijken zijn, dus waar de Oost Europeanen gaan wonen als ze Den Haag binnenkomen (zie figuur 28). Laakkwartier-Spoorwijk schiet er als binnenkomst wijk uit. Er is in de loop van de tijd een lichte toename waar te nemen binnen deze wijk. De overige wijken nemen dan in aandelen ook licht af.

Figuur 32 Wijken moment van binnenkomst

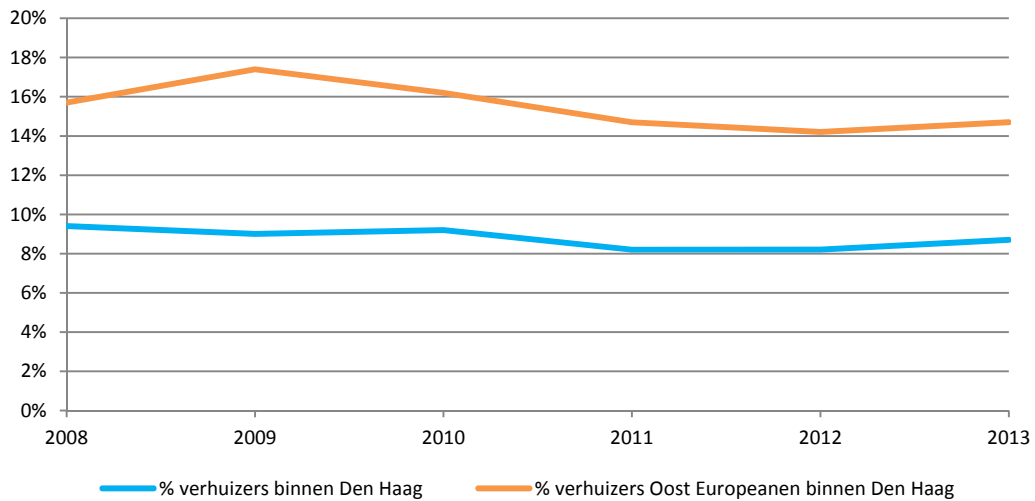

Bron: Den Haag/DPZ/Bewerking DSO/PSO

7.2 Mobiliteit binnen de stad

Er is gekeken naar de groep Oost Europeanen die is verhuisd van adres maar wel binnen Den Haag blijft. Er is dus gekeken naar de verschuivingen die plaats binnen de gemeente zelf. Onderstaand figuur laat zien wat per jaar het percentage inwoners is dat verhuisd binnen Den Haag. Er is onderscheid gemaakt tussen de Oost Europeanen en de gehele Haagse bevolking. Het percentage dat verhuisd binnen Den Haag is over de periode 2006-2013 redelijk stabiel. Elk jaar verhuist tussen de 8% en de 10% van de Haagse bevolking naar een ander adres binnen Den Haag. Wanneer er gekeken wordt naar de Oost Europeanen is te zien dat het percentage een stuk hoger ligt. In de eerste jaren vindt er een stijging plaats. Dit kan verklaard worden door de grote stijging vanaf 2008 van het aantal Haagse Oost Europeanen. Hierna ligt het percentage tussen de 17% en de 14%. Dat wil zeggen dat de Oost Europeanen mobieler zijn wanneer deze groep vergeleken wordt met de gehele Haagse bevolking.

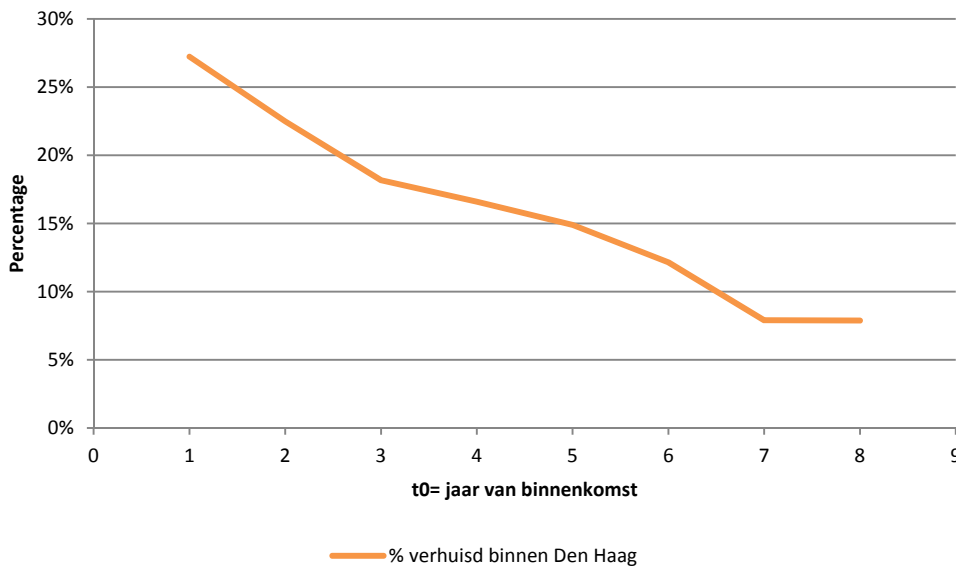
Figuur 33 Migratie binnen Den Haag (2008-2013)

Bron: Den Haag/DPZ/Bewerking DSO/PSO

Onderstaand figuur laat zien wat de kans is op verhuizing na een bepaald aantal jaar aanwezig te zijn geweest in Den Haag. Het 1ste jaar naar vestiging verhuist 27% van de Oost Europeanen naar een adres elders binnen Den Haag. Het 2de jaar na vestiging verhuist er 22.5% en na het 7de jaar van vestiging is het percentage dat verhuist nog 8%. Dus hoe langer men aanwezig is in Den Haag, hoe kleiner de kans dat men binnen Den Haag verhuist. Deze 8% komt overeen met het percentage Haagse bewoners dat gemiddeld genomen verhuist binnen Den Haag. Dus na 7 jaar komt de mobiliteit van een Oost Europeaan overeen met die van de Haagse bevolking.

Figuur 34 % Verhuist binnen Den Haag

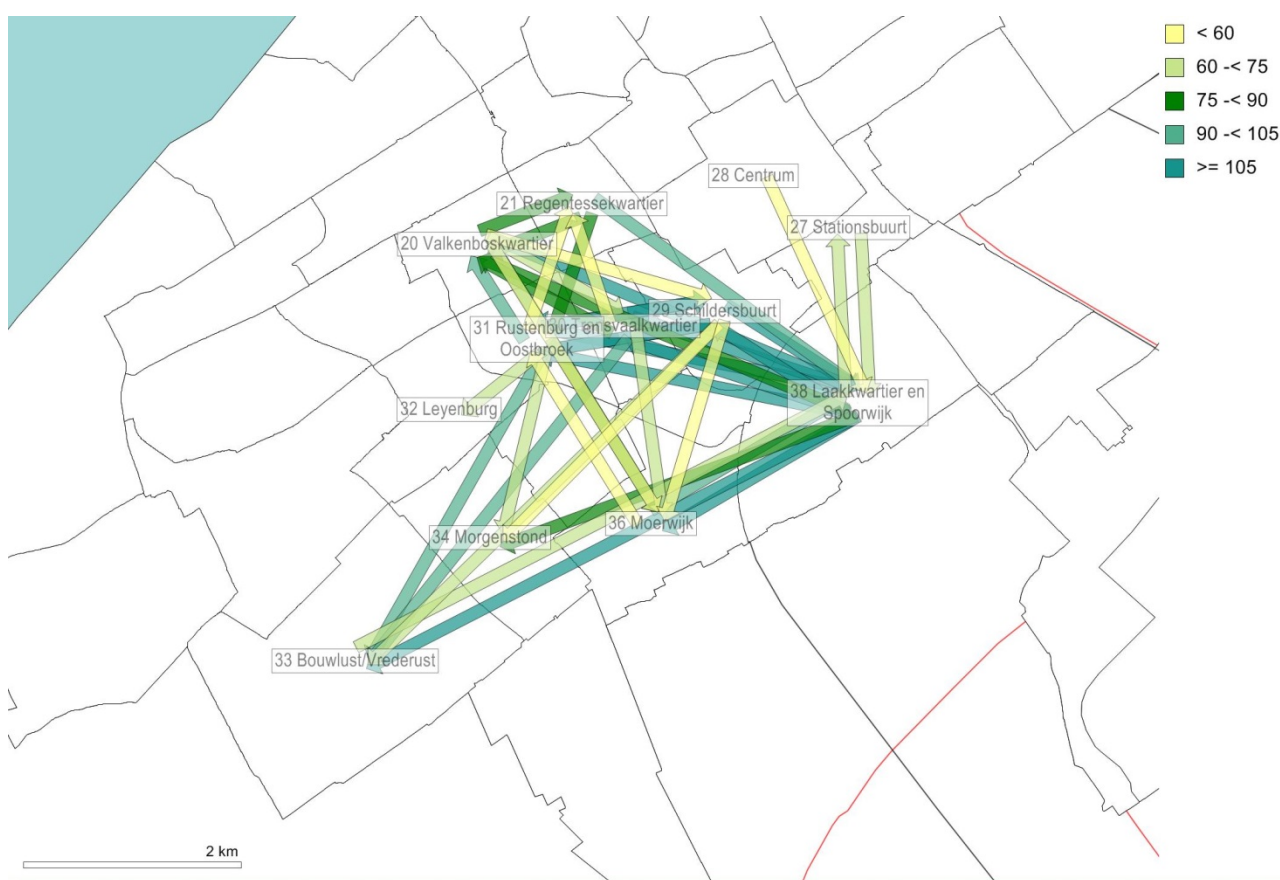

Bron: Den Haag/DPZ/Bewerking DSO/PSO

Ook is te zien dat er een verschuiving plaats vindt tussen wijken. Verhuizingen die plaatsvinden waarbij er naar een andere wijk verhuisd wordt. Allereerst is er gekeken naar de verhuizingen op t1, dat wil zeggen hoe zien de verschuivingen er tussen de wijken uit, na 1 jaar aanwezig te zijn in Den Haag. Onderstaande wijken zijn de 3 wijken waar het grootste deel van de Oost Europeanen wonen; Laakkwartier en spoorwijk, Rustenburg en Oostbroek, Transvaalkwartier

Onderstaand figuur laat de verhuispatronen van de Oost Europeanen binnen Den Haag zien over de periode 2006-2013. Er is te zien dat de verhuizingen zich beperken tot een driehoek in het midden van de stad.

Figuur 35⁷ Totale Oost Europeaanse migratie binnen Den Haag

Bron: DHIC/DPZ

In bijlage IV staan de verhuispatronen in de ontwikkeling van de tijd. Daaruit valt ook op te maken dat na 8 jaar aanwezigheid de patronen verschuiven naar de Vinex wijken zoals Wateringse Veld en Ypenburg.

⁷ Alleen de patronen die uit meer dan 50 verhuizingen bestaan zijn hier in meegenomen. Dit is gedaan zodat de kaart overzichtelijk blijft.

BIJLAGE I

I.1 Lijst van gebruikte variabelen

In onderstaande lijst staan alle variabelen waar gebruik van is gemaakt voor de resultaten van dit rapport.

Variabelen	Omschrijving	Categorieën
v23	administratienummer	
jaar_DenHaag	jaar van binnenkomst in Den Haag	
leeftd_2005 t/m leeftd_2014	Leeftijd persoon op 1 januari van het jaar voor de periode 2005 t/m 2014	Pools, Slowaaks, Bulgaars.....etc.
gslcha_2005 t/m gslcha_2014	geslacht	M = man, V= Vrouw
natiob_2005 t/m natiob_2014	nationaliteit	Pools, Slowaaks, Bulgaars.....etc.
pttkod_2005 t/m pttkod_2014	postcode van het woonadres voor alle jaren van postcode	
vstdta_2005 t/m vstdta_2014	vestigingsdatum op het adres	
vstdgr_2005 t/m vstdgr_2014	vestigingsdatum in de gemeente	
vstned_2005 t/m vstned_2014	vestigingsdatum in Nederland	
strkod_2005 t/m strkod_2014	straatcode	
huisnr_2005 t/m huisnr_2014	huisnummer	
huislt_2005 t/m huislt_2014	huisletter	
toevoe_2005 t/m toevoe_2014	postale toevoeging	
objkode_2005 t/m objkode_2014	Objectcode, woningtype	Benedenwoning, portiekwoning, eengezinswoning.....etc.
obtkamtal_2005 t/m obtkamtal_2014	aantal kamers in een woning	
waardekl_2005 t/m waardekl_2014	De waardes zijn de OZBwaarde van een pand, afgerond op heel getal	
eigencor_2005 t/m eigencor_2014	Eigendomssituatie van de woningen	1 eigenaar-bewoner; 2 sociale huur; 3 particuliere huur; 4 huur-koop nog niet bepaald
aanwezig (2005-2014 t/m 2013-2014)	dummy altijd binnen Den Haag gewoond tussen 2005-2014 (nooit weg geweest uit Den Haag vanaf binnenkomst jaar tot 2014)	
aantaljaren_aanwezig	aantal jaren dan iemand in totaal aanwezig is in Den Haag (periode 2005-2014)	
aanwezig_in_2005 t/m aanwezig_in_2014	Dummy variabele voor als je in een bepaald jaar aanwezig bent in Den Haag	
aantalhh_2005 t/m aantalhh_2014	Aantal huishoudens per jaar	
h26_2005 t/m h26_2014	positie van de personen binnen een huishouden	1= hoofd; 2= echtgenote/partner; 3= kind; 9= hoofd adres Maxhsh; 10 = partner/lid adres Maxhsh
h16_2005_samengevoegd t/m h16_2014_samengevoegd	soort huishouden naar 4 categorieën	1 alleenstaand; 2 samenwonend; 3 samenwonend + kind(eren);4 een ouder gezin
h16_2005 t/m h16_2014	soort huishouden naar 8 categorieën	1 Alleenstaand; 2 Samenwonend zonder kinderen; 3 Samenwonend 1 kind; 4 Samenwonend 2 kinderen; 5 Samenwonend 3+ kinderen; 6 Eenouder gezin 1 kind; 7 Eenouder gezin 2 kinderen; 8 Eenouder gezin 3+ kinderen
hh0506 t/m hh1314	huishoudens overgang (57 categorieën)	Zie bijlage II
hhmutatie0506 t/m hhmutatie1314	huishoudens mutatie: wat heeft er plaats gevonden binnen het huishouden. (9 categorieën)	
hh0506compact t/m hhcompact1314	huishoudenovergangen(vb: van samenwonend naar samenwonend met kinderen)	
mutatie_vestigen_2005 t/m mutatie_vestigen_2014	De vorige gemeente van inschrijving voordat men in Den Haag is komen wonen	

mutatievertrokken_2005 t/m mutatievertrokken_2014	Waar men naar toe is vertrokken	Gemeente en land
vertrokken_2005 t/m vertrokken_2014	Dummy variabele of men dit jaar is vertrokken	
terugkomer_2005 t/m terugkomer_2014	Dummy variabele of men dit jaar is teruggekomen	
nooit_van_adres_weggegaan	dummy variabele voor: altijd in Den Haag gewoond en niet van adres weggeweest	
MOEsortwonnort_2005 t/m moesortwonnort_2014	Indeling naar woningtypen ingedikt(6 categorieën)	1 Meergezinswoning; 2 Eengezinswoning; 3 Hotel pension en kamer bewoning; 4 Verpleeg en verzorging; 5 Overige type; 6 Niet woning
moesortwon_2005 t/m moesortwon_2014	Indeling naar woningtypen (13 categorieën)	
brt3dh_2005 t/m brt3dh_2014	buurtindeling naar 121 buurten	
Wwijknr_2005 t/m wijknr_2014	Indeling 44 wijken	
stadsnr_2005 t/m stadsnr_2014	Indeling naar 8 stadsdelen	
woningmarktpositie_2005 t/m woningmarktpositie_2014	woningmarktpositie, categorieën	1 hogere m ² -prijs, gunstiger waardeontwikkeling; 2 hogere m ² -prijs, ongunstiger waardeontwikkeling; 3 lagere m ² -prijs, gunstiger waardeontwikkeling; 4 lagere m ² -prijs, ongunstiger waardeontwikkeling

Bron: Den Haag/DPZ/Bewerking DSO/PSO

BIJLAGE II

II.1 Uitleg methodiek schatting huishoudens.

Beleidsmatig, met name vanuit oogpunt van de huisvestingbehoefte is inzicht nodig in het aantal en soort huishoudens. De registratie van de bevolking in het BRP (voormalig GBA) is echter een personenadministratie en geen huishoudensadministratie. Op basis van de ingeschreven personen op een adres en de persoonskenmerken van deze personen kan er wel een schatting van het aantal en het type huishouden(s) worden gemaakt. Hiervoor is een schattingsroutine ontwikkeld. *Bij deze inschatting zit vooral een knelpunt bij de (ongehuwd) samenwonenden op een adres. Deze zijn in het BRP geregistreerd als alleenstaanden maar vormen in veel gevallen een samenwonende eenheid. Bij rechte tellingen van de minimumvariant, alle alleenstaanden op een adres wonen samen, telt Den Haag 173.000 huishoudens. Bij de maximumvariant, alle alleenstaanden op adres zijn ook daadwerkelijk alleenstaand, 275.000 huishoudens.* Uitgangspunten van de schattingsroutine is:

- Maximaal 6 huishoudens op een adres, zijn er meer dan 6 dan worden er geen samenwonenden huishoudens aangemaakt.
- Maximaal leeftijdsverschil van 15 jaar tussen partners.
- Bij gelijk geslacht wordt maximaal in 50% van de gevallen een huishouden gemaakt
- Personen ingeschreven op intramurale adressen zijn niet meegenomen in het aantal huishoudens.

Bij de ontwikkeling van de schattingsroutine is uitgebreid getest met een tiental varianten en vergelijkingen(1998 t/m 2001) met uitkomsten van CBS ramingen voor Den Haag op buurt en postcode niveau. Het CBS heeft inmiddels een verbetering aangebracht in haar schattingsmodellen door een koppeling te leggen met informatie van de belastingdienst op persoonsniveau wat betreft samenwonen c.q. kiezen voor(fiscaal) partnerschap. Met deze fiscale informatie is de feitelijke huishoudenssituatie voor alleenstaanden beter vast te stellen. Vooralsnog is het niet mogelijk om als gemeente over deze aanvullende gegevens te beschikken of te gebruiken.

Het aantal en het type huishoudens blijft dus een schatting en de uitkomsten zijn mede afhankelijk van de nauwkeurigheid van het BRP.

Door de werkwijze om uit de stand statistieken alleen de personen behorend tot een MOE-land te selecteren klopt voor deze groep het aantal huishoudens niet. Immers er zijn personen uit een MOE-land die samenwonen met een persoon uit een niet-MOE-land. Als deze laatste bij de huishoudens geteld wordt als 'Hoofd van het huishouden' dan telt deze niet mee met het aantal huishoudens waar alleen de Oost Europeanen zitten. Hiervoor is een correctie uitgevoerd. Uit de stand statistiek met alleen Oost Europeanen zijn alle adressen gehaald. Dit adressenbestand is gekoppeld met het oorspronkelijk

bevolkingsbestand. Hieruit zijn alle personen gehaald die op een adres wonen waar ook iemand woont afkomstig uit een MOE-land. Voor de situatie zoals hierboven beschreven is een correctie gemaakt door een teller te maken. In dit geval telt de 'echtgenote' afkomstig uit een MOE-land die samenwoont met een persoon uit een niet MOE-land mee bij het aantal huishoudens. Deze correctie is doorgevoerd voor alle analysejaren en de gecorrigeerde huishoudensaantallen zijn toegevoegd aan het analysebestand van de Oost Europeanen.

BIJLAGE III

III.1 Figuren huishoudens overgangen per jaar.

In de figuren is te zien hoe de overgangen verlopen per jaar. Het gaat hier om de huishoudens. In de eerste kolom is het jaar te zien met daarvan de N op 1 januari van dat jaar. In de tweede kolom is de mutatie te zien, ofwel wat er met een huishouden gebeurd is. De laatste kolom laat zien wat na de mutatie het huishouden is geworden en dat is dan op 1 januari het jaar erna.

Leeswijzer figuren huishoudensovergangen:

Het eerste figuur laat de huishoudensovergangen van 2005 naar 2006 zien. Er zijn 4 soorten huishoudens te onderscheiden die alle 4 in een eigen kleur zijn weergegeven.

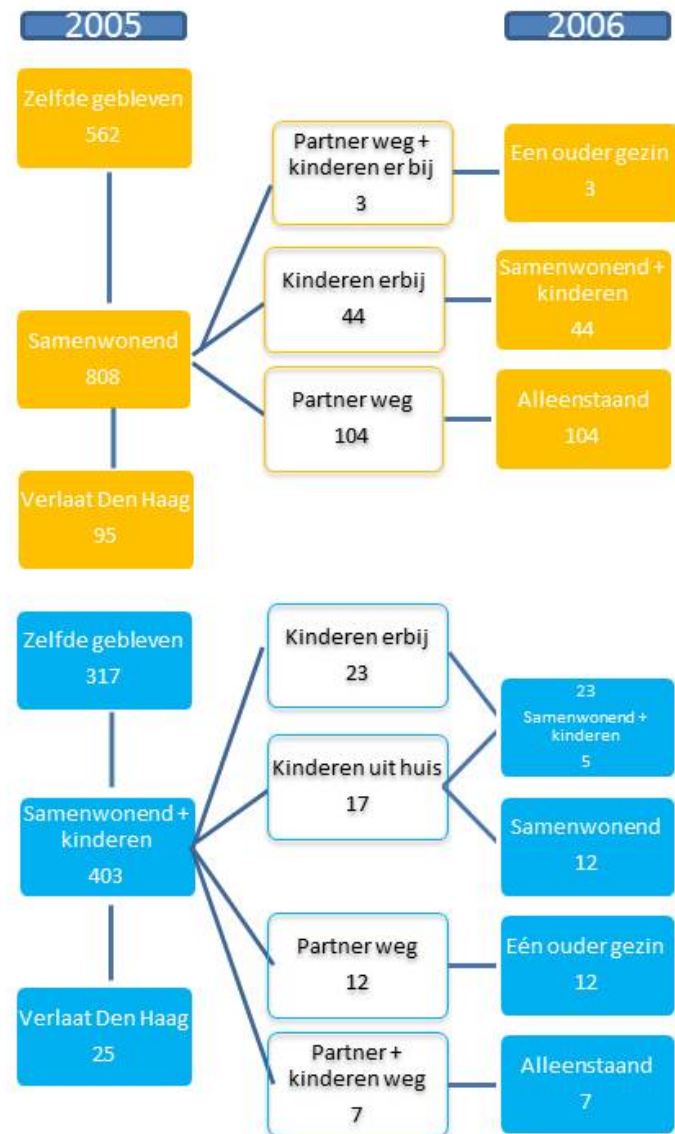
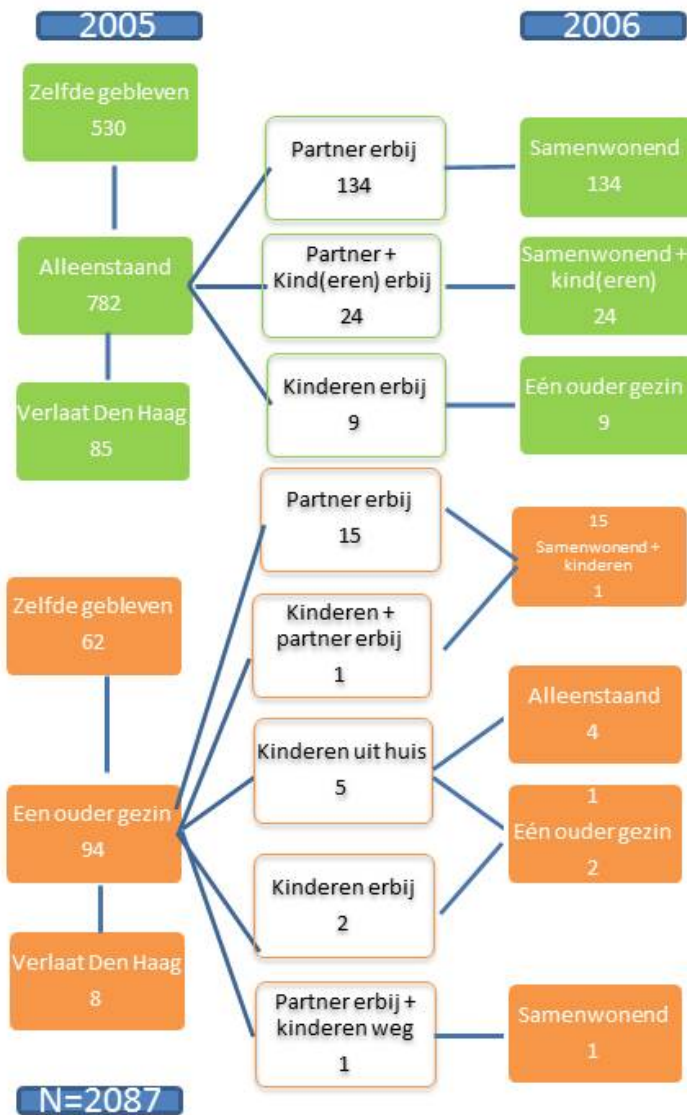
— Alleenstaand — Samenwonend zonder kinderen — samenwonend met kinderen — een ouder gezin

De N=2087, dat wil zeggen dat er in 2005 2087 huishoudens aanwezig waren.

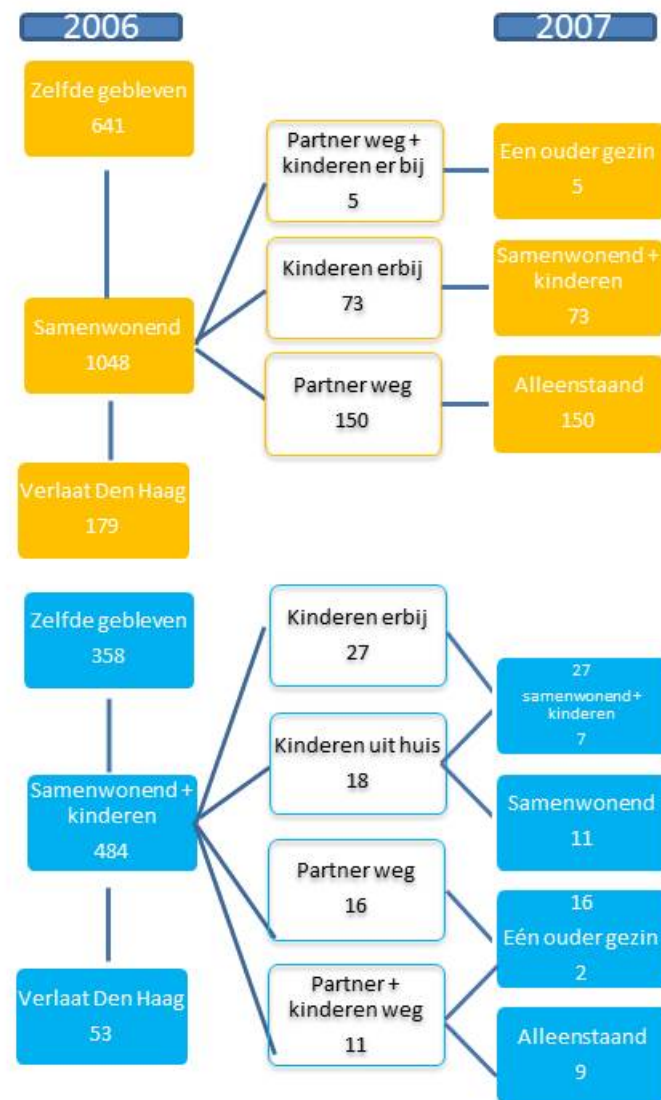
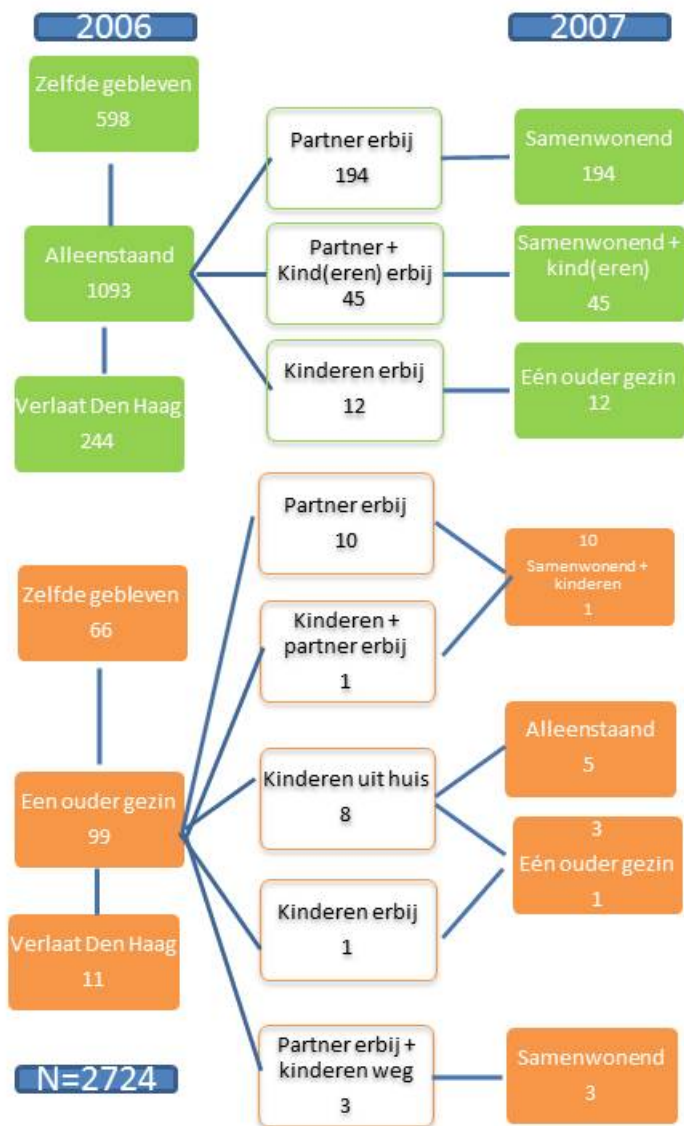
Groen laat dus de ontwikkelingen zien van de alleenstaande huishoudens in 2005. In 2005 waren er 782 alleenstaande huishoudens. Daarvan hebben er 85 Den Haag verlaten, 530 huishoudens zijn onveranderd gebleven en dus nog steeds alleenstaand. 134 alleenstaande huishoudens hebben een partner erbij gekregen waardoor hun huishouden in 2006 gedefinieerd wordt als samenwonend. 24 alleenstaande huishoudens hebben een partner en kinderen kregen waardoor zij in 2006 een samenwonend met kinderen huishouden vormen.

Als laatste hebben van de 782 alleenstaande huishoudens 9 huishoudens een kind erbij gekregen waardoor zij nu een eenouder gezin vormen.

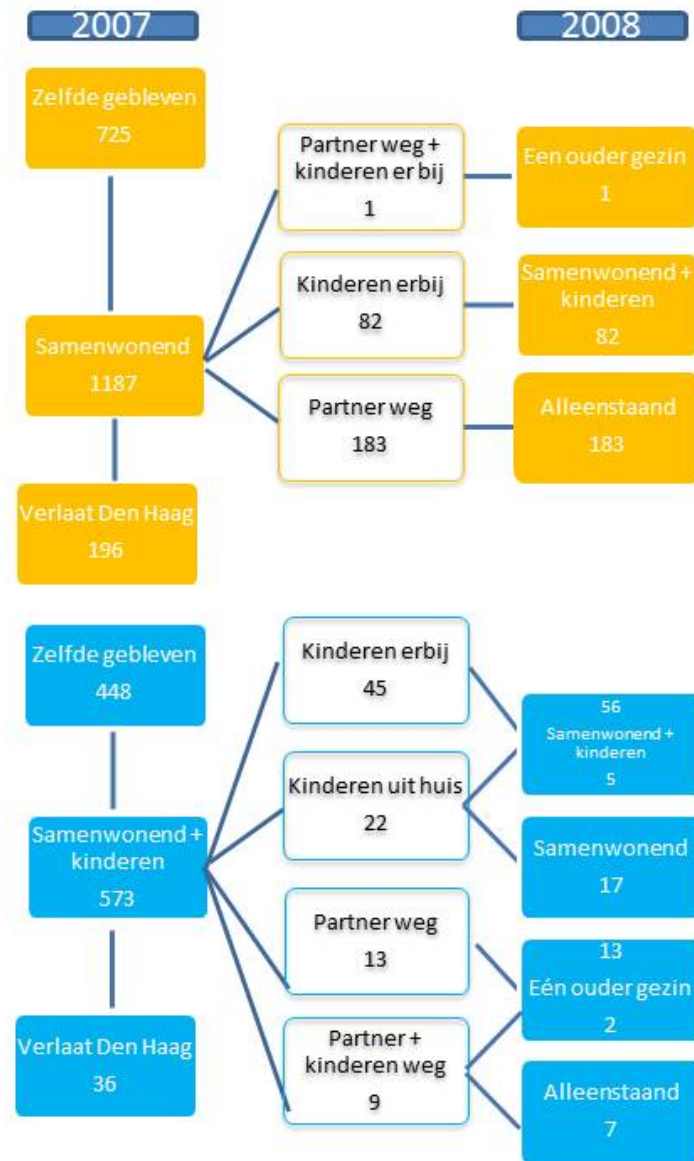
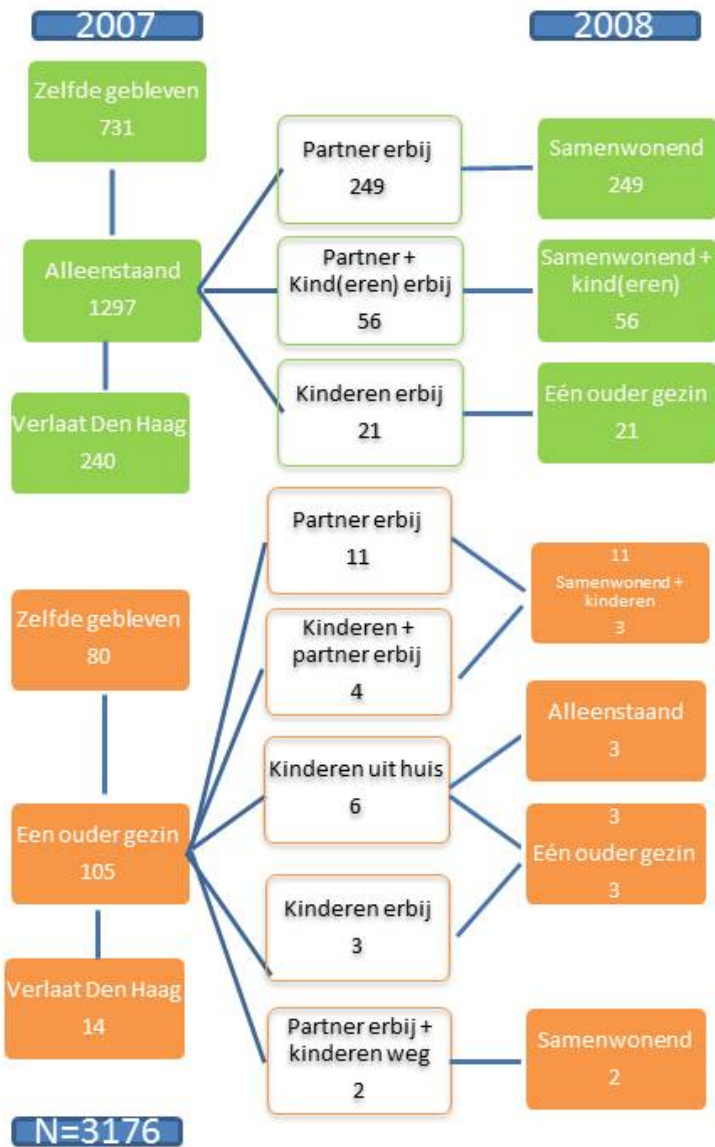
Dit geldt zelfde voor de gele blokken, van de 2087 huishoudens zijn er 808 samenwonend. Daarvan hebben er 95 huishoudens Den Haag verlaten en zijn dus in 2006 niet meer aanwezig in Den Haag. Er zijn 562 huishoudens het zelfde gebleven en dus nog steeds samenwonend. Zo werkt dit zelfde voor de overige blokken.

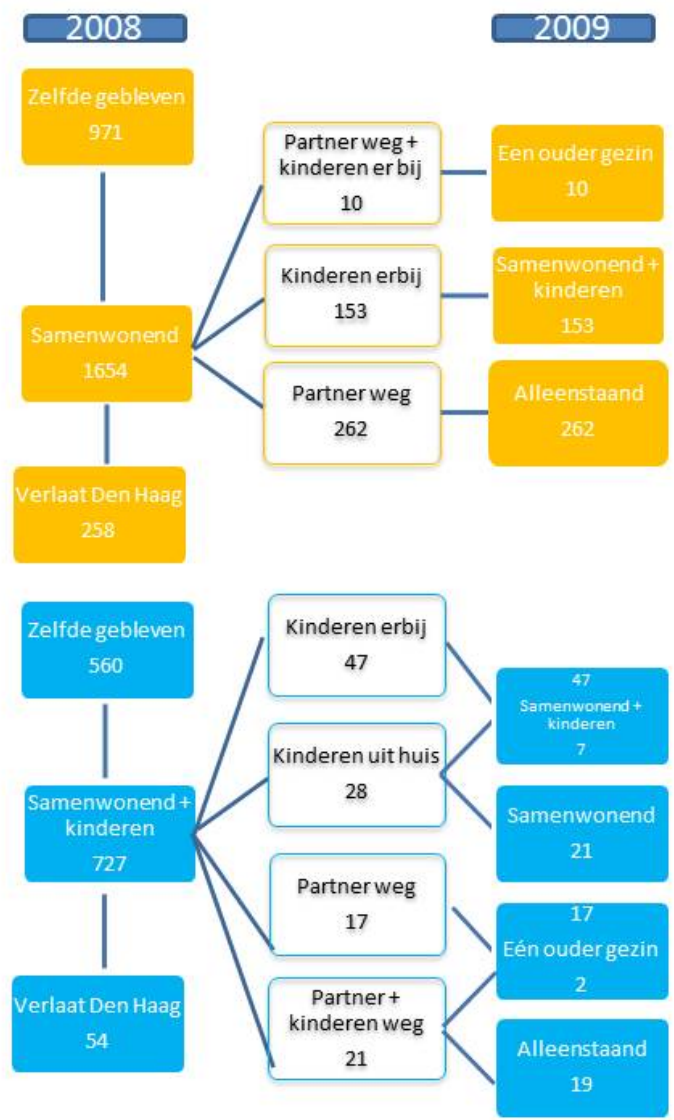
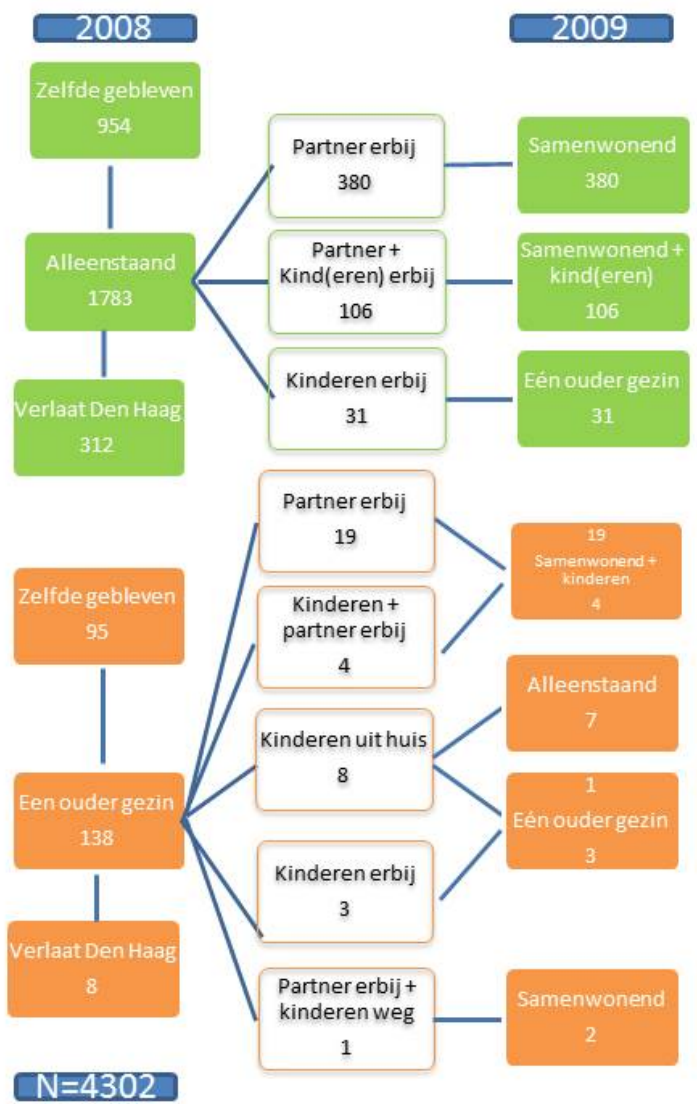
— Alleenstaand — Samenwonend zonder kinderen — samenwonend met kinderen — een ouder gezin

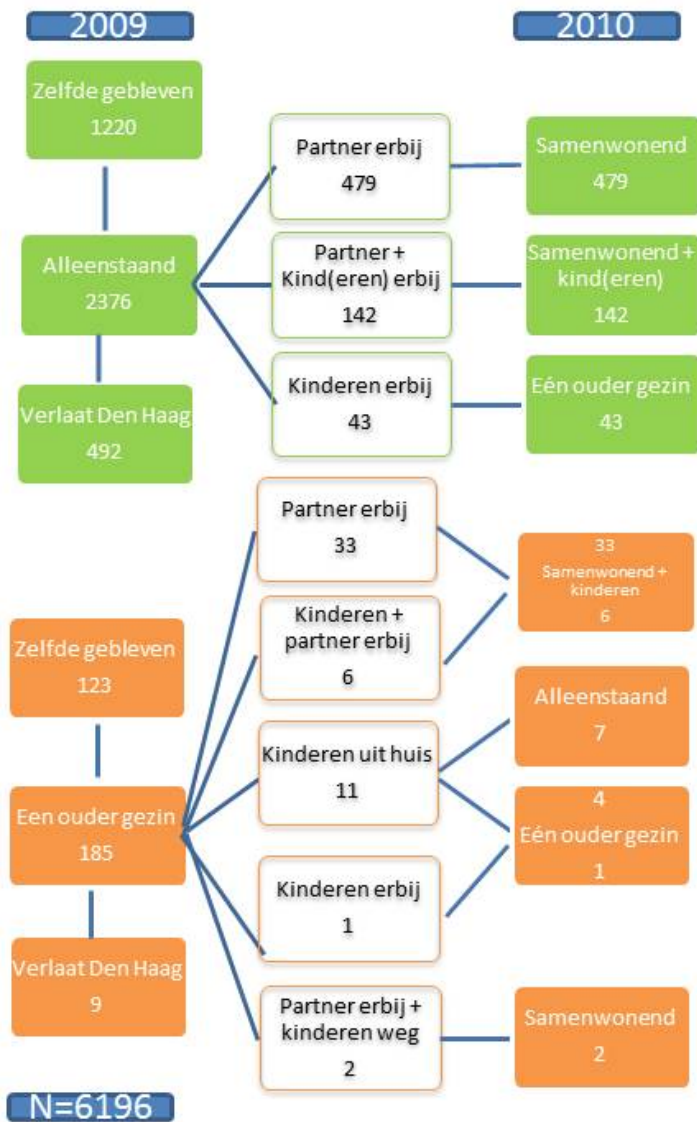
— Alleenstaand — Samenwonend zonder kinderen — samenwonend met kinderen — een ouder gezin

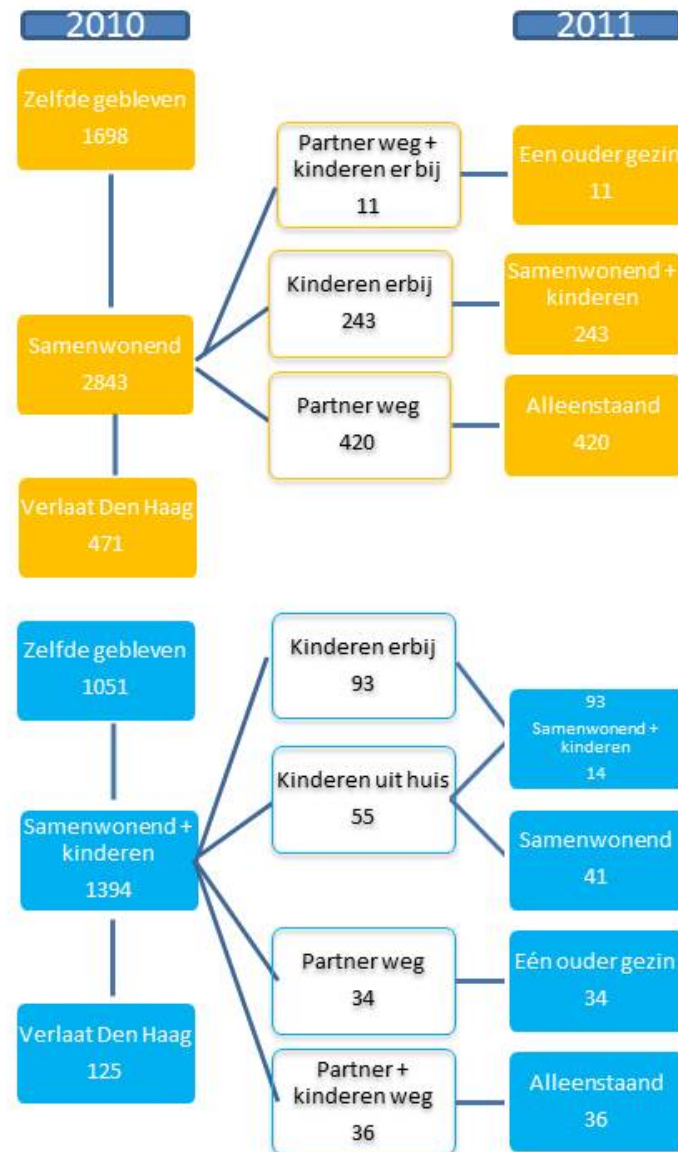
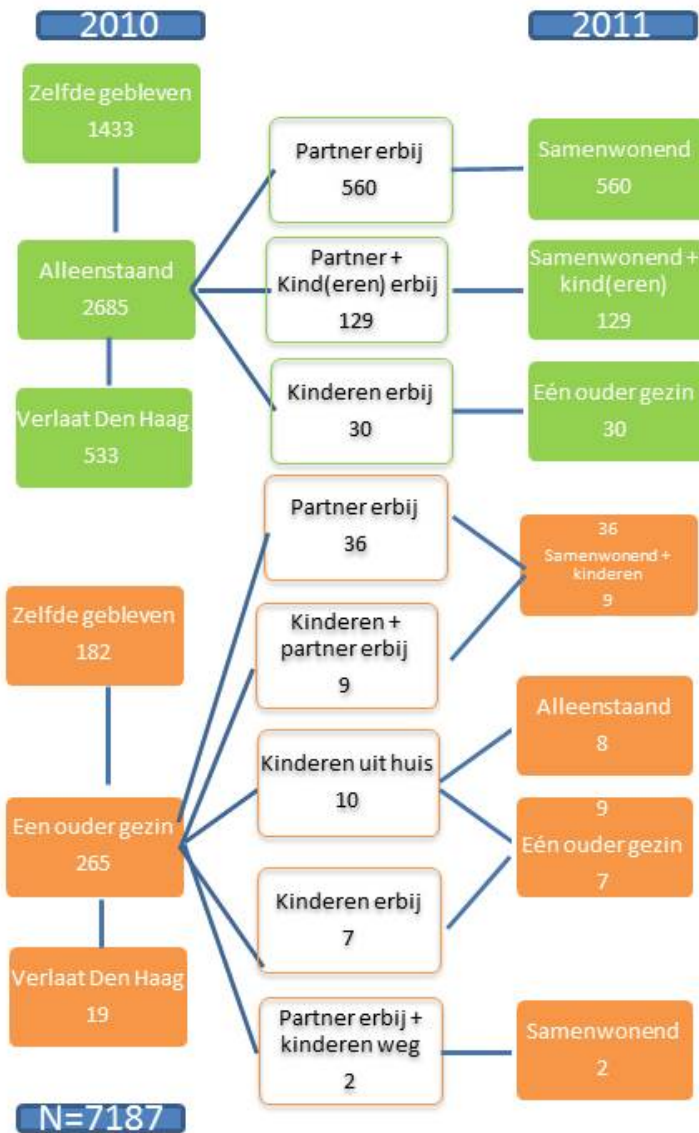
Alleenstaand Samenwonend zonder kinderen samenwonend met kinderen een ouder gezin

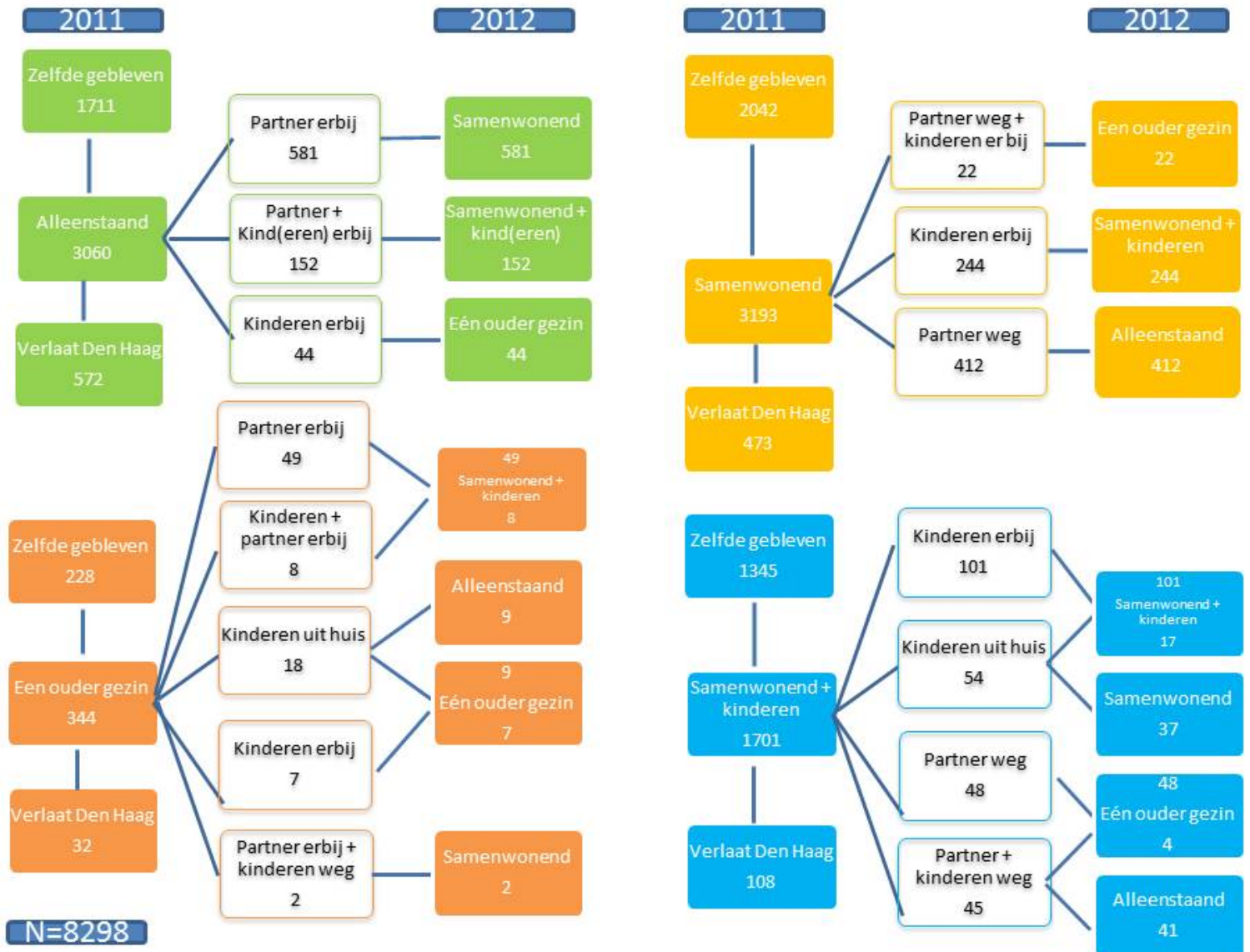
— Alleenstaand — Samenwonend zonder kinderen — samenwonend met kinderen — een ouder gezin

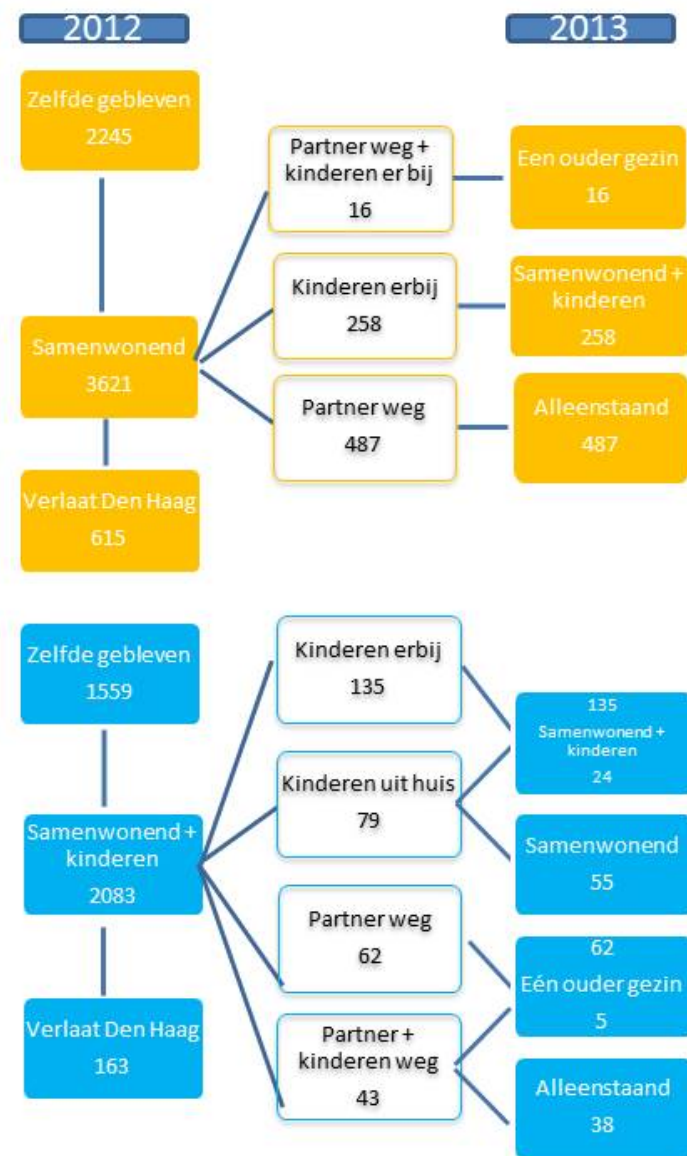
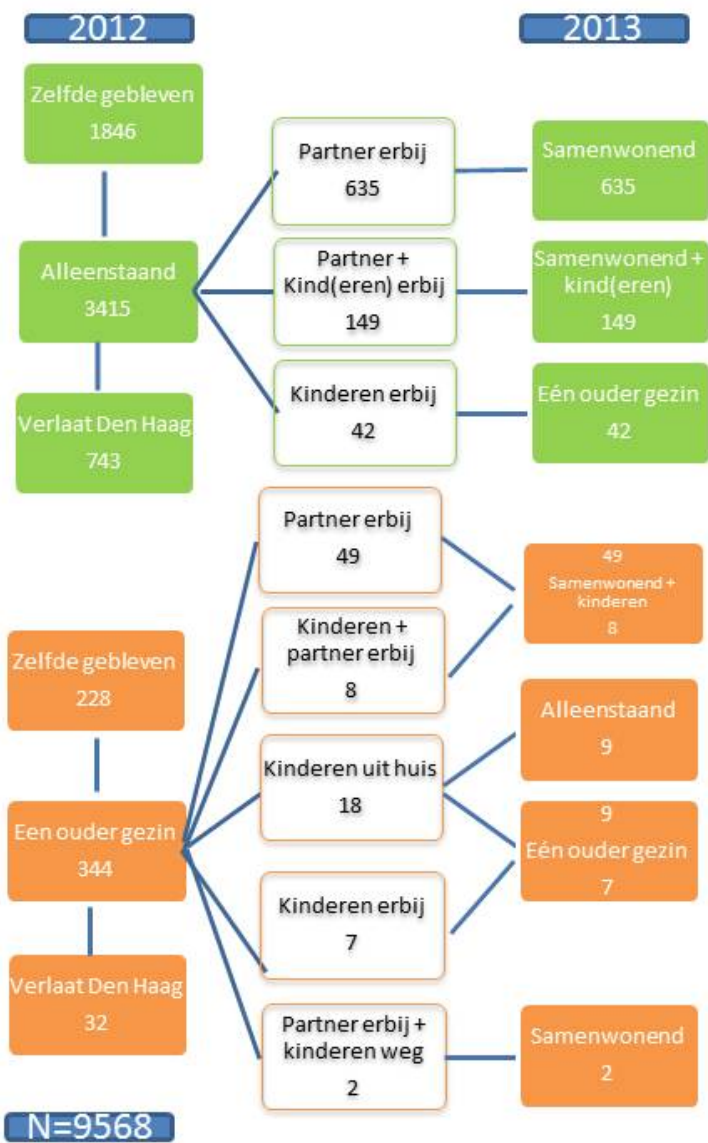
— Alleenstaand — Samenwonend zonder kinderen — samenwonend met kinderen — een ouder gezin

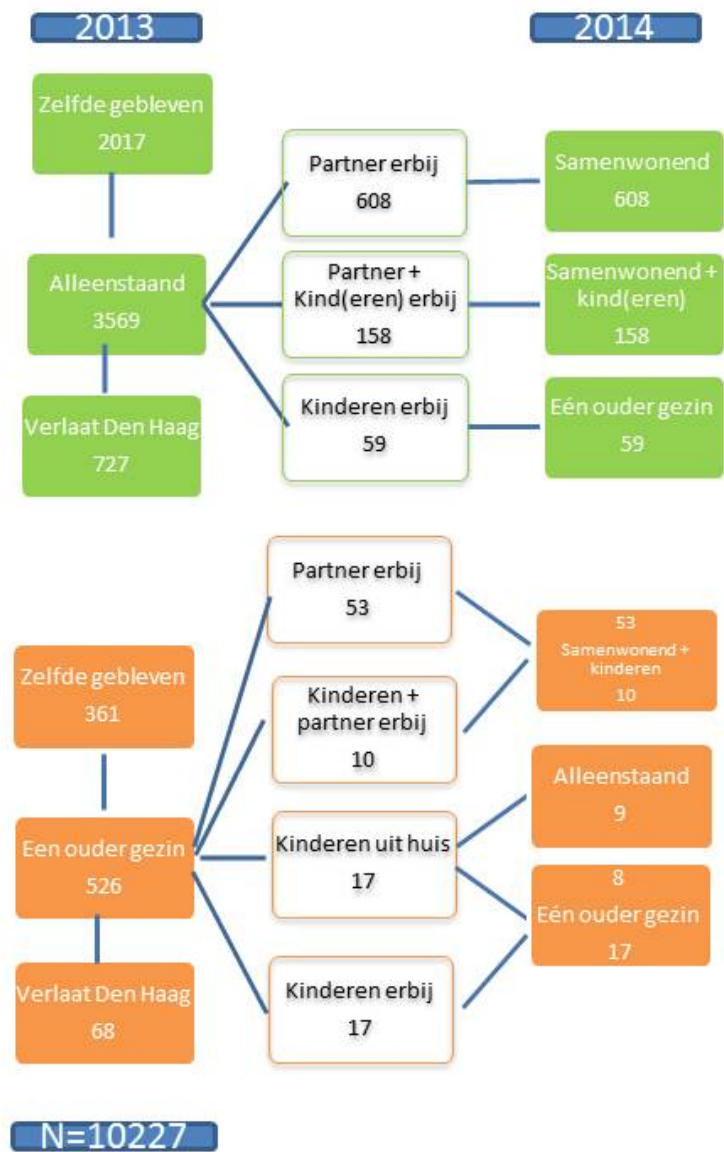
— Alleenstaand — Samenwonend zonder kinderen — samenwonend met kinderen — een ouder gezin

— Alleenstaand — Samenwonend zonder kinderen — samenwonend met kinderen — een ouder gezin

— Alleenstaand — Samenwonend zonder kinderen — samenwonend met kinderen — een ouder gezin

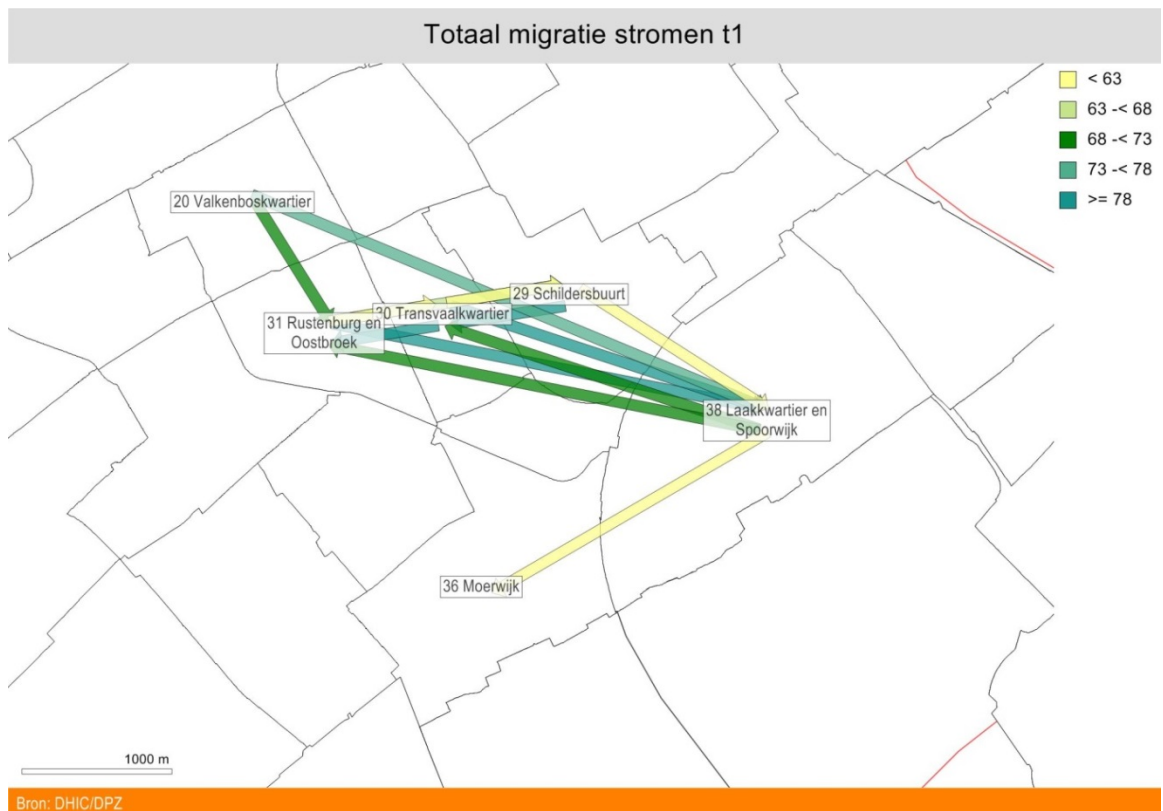

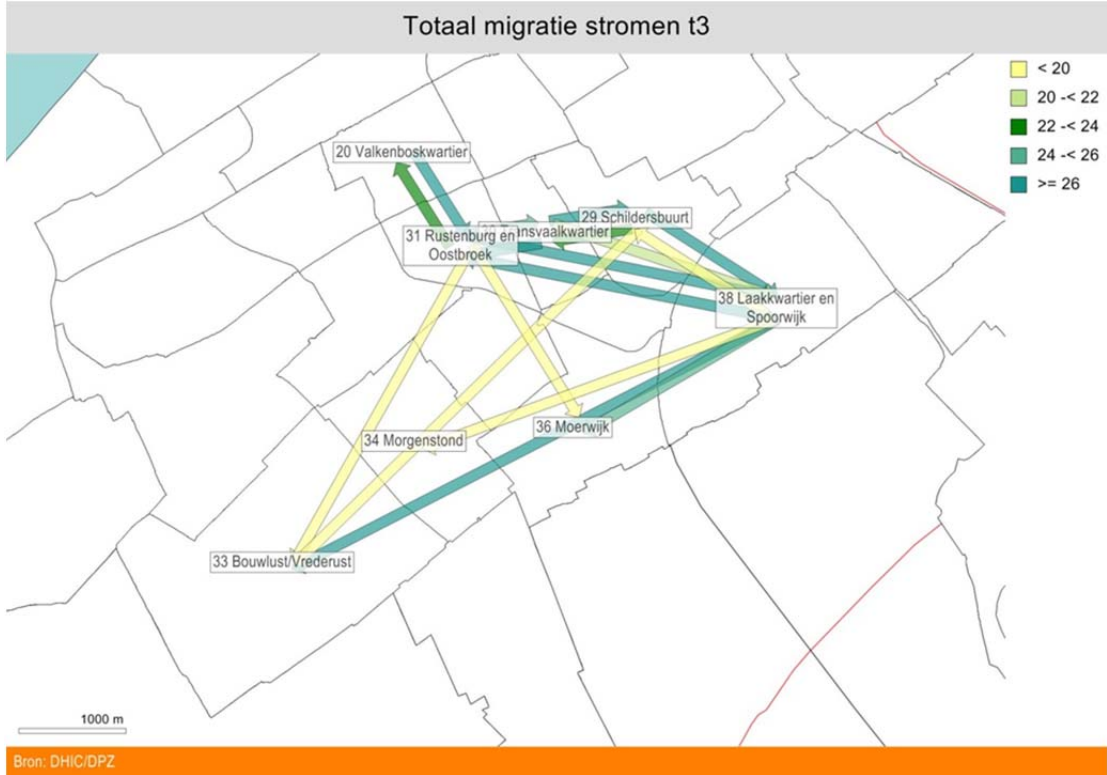
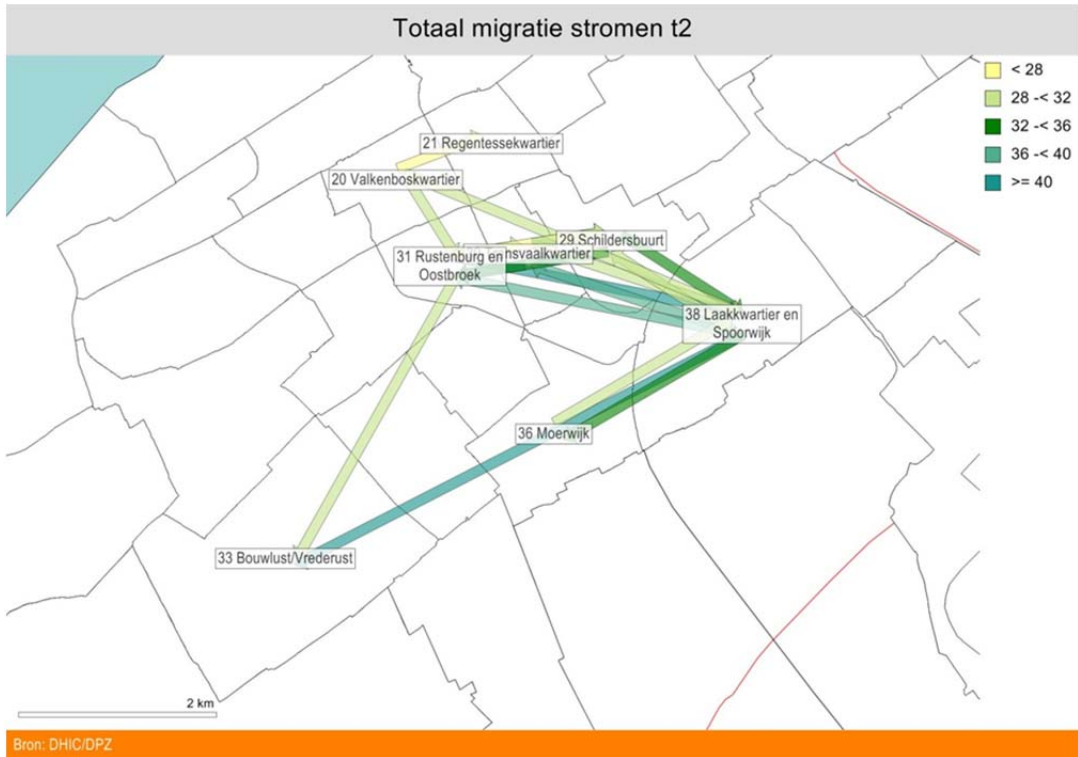
— Alleenstaand — Samenwonend zonder kinderen — samenwonend met kinderen — een ouder gezin

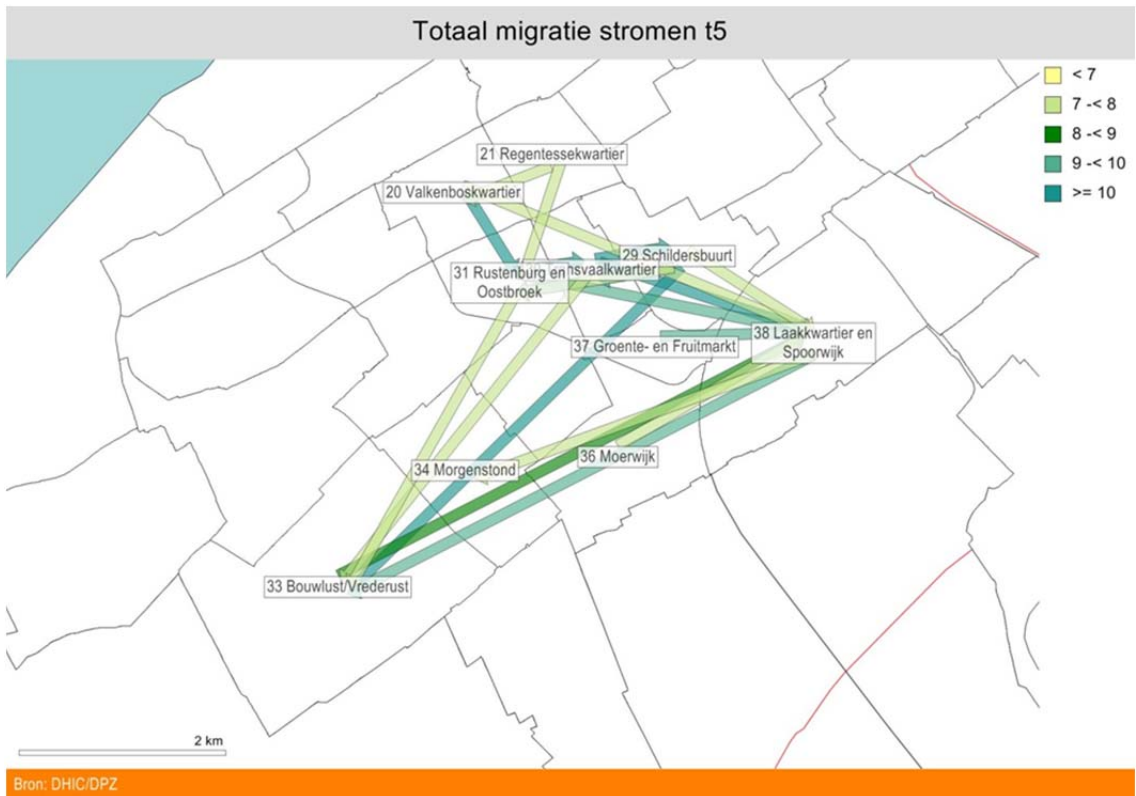
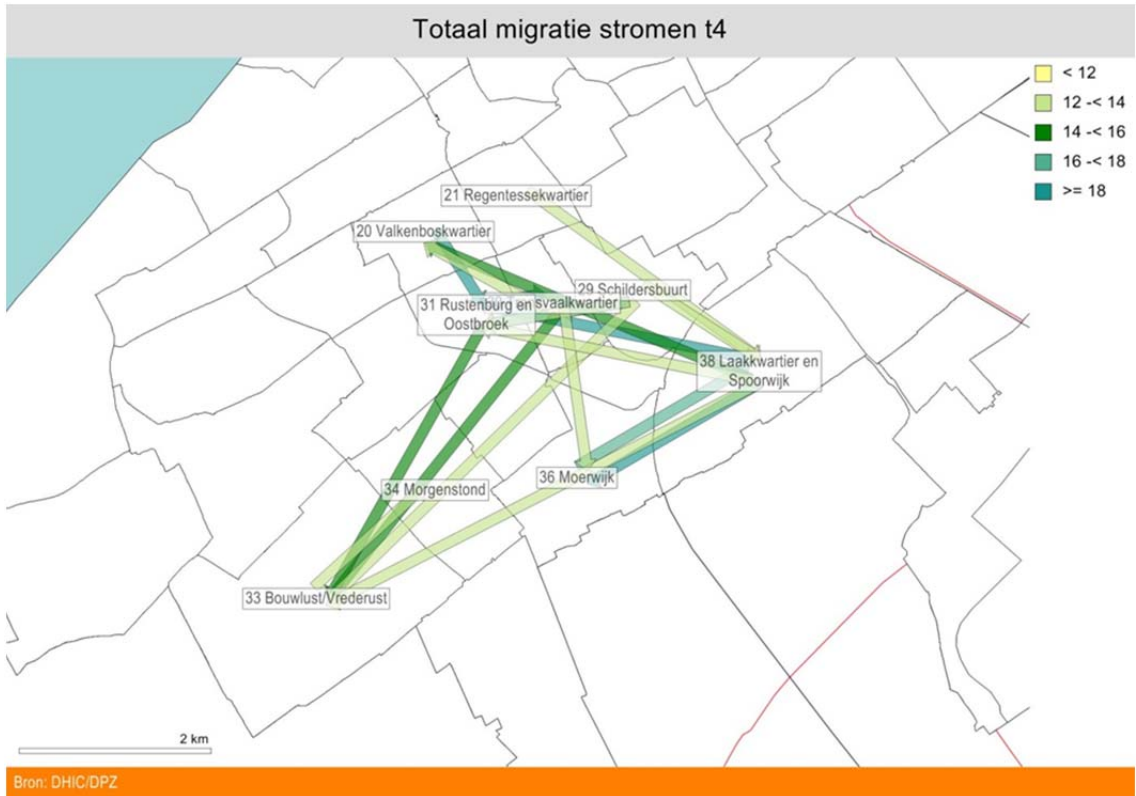
BIJLAGE IV

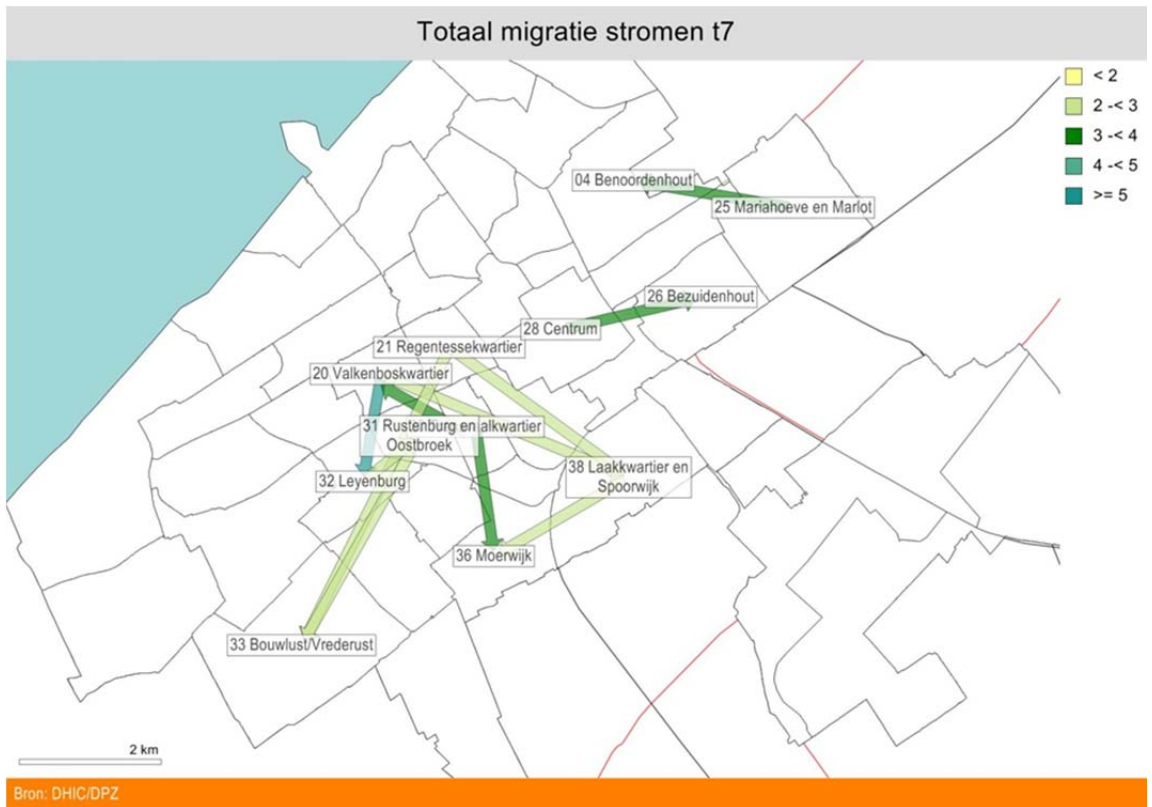
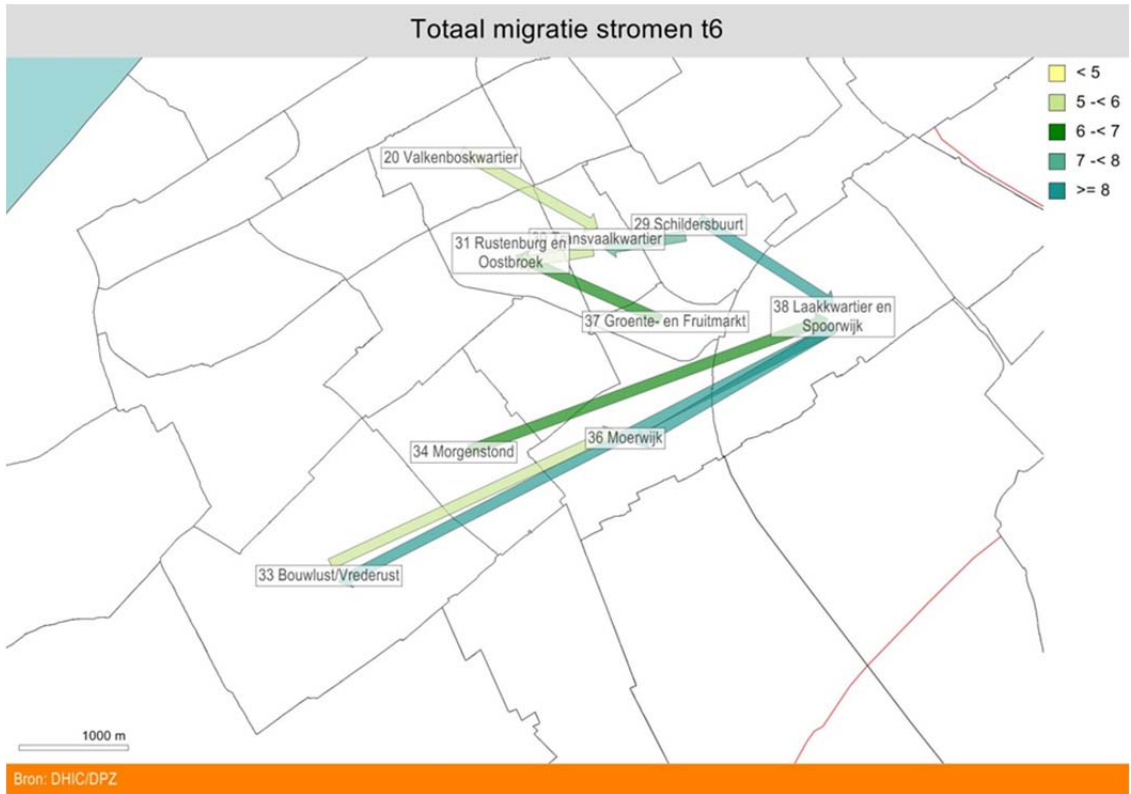
IV.1 Figuren migratie patronen binnen Den Haag

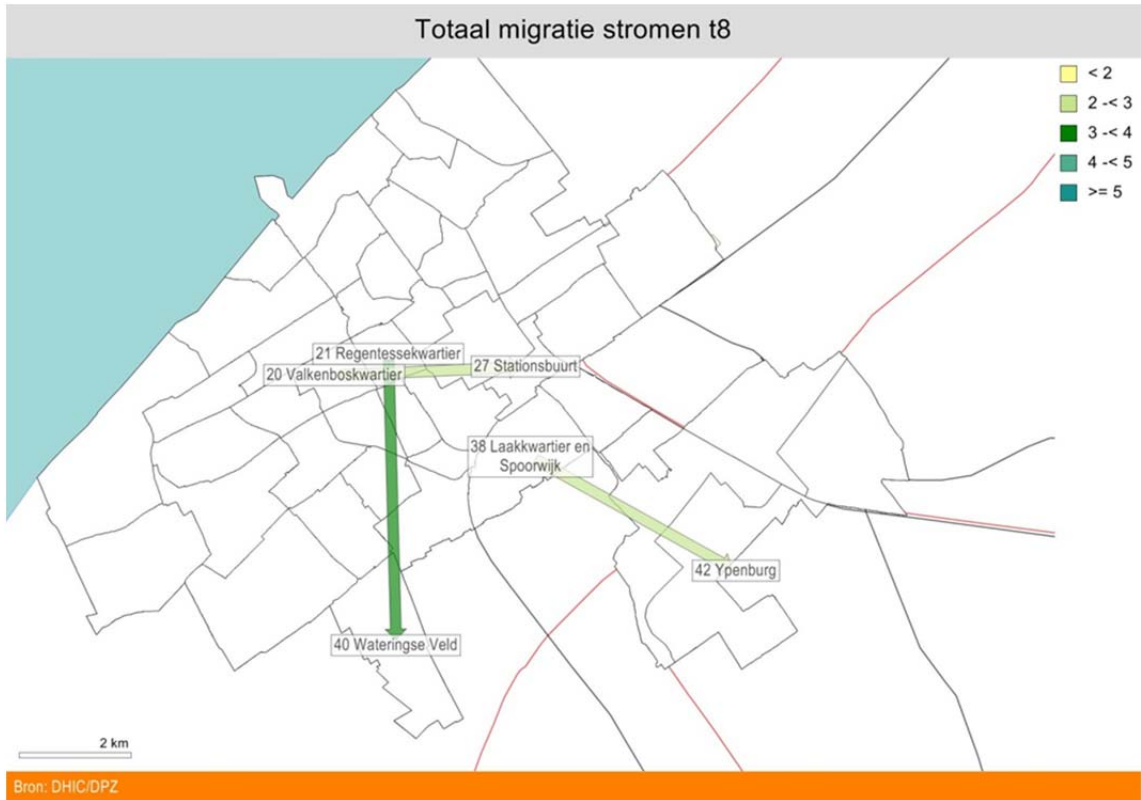
Onderstaande figuren laten de migratie stromen zien vanaf t1 tot en met t8. T1 wil zeggen dat Oost Europeanen verhuisd zijn van adres na 1 jaar aanwezig te zijn in Den Haag. Bijvoorbeeld iemand die is binnen gekomen in 2007 en verhuisd in 2008 en iemand die is binnengekomen in 2008 en verhuisd in 2009. T2 betekent dat iemand verhuisd is na 2 jaar aanwezig te zijn in Den Haag. Dus iemand is binnengekomen in 2007 en verhuisd in 2009. Er moet rekening gehouden worden met het feit dat op t 7 en t8 de N een stuk kleiner is dan op de overige momenten. Dit komt omdat op t7 en t8 alleen de Oost Europeanen worden meegenomen die hier al meer dan 7 jaar zijn en dan na 7 jaar van adres verhuizen binnen Den Haag. Uit figuur 21 blijkt dat de kans dat iemand verhuisd steeds kleiner wordt hoe langer iemand gevestigd is.

BIJLAGE V

V.1 Aantal en aandelen Oost Europeanen naar wijken in Den Haag (2014)⁸

Wijk	Aantal Oost Europeanen	Aandeel Den Haag	Aandeel in de Wijk	Haagse Bevolking
01 Oostduinen	x	x	x	x
02 Belgisch Park	198	1%	3%	7.914
03 Westbroekpark/Duttendel	14	0%	1%	1.908
04 Benoordenhout	194	1%	1%	13.160
05 Archipelbuurt	90	0%	2%	5.744
06 Van Stolkpark en Schev. Bos	12	0%	2%	754
07 Scheveningen	336	2%	2%	16.588
08 Duindorp	91	0%	2%	5.691
09 Geuzen- en Statenkwartier	177	1%	1%	13.441
10 Zorgvliet	10	0%	3%	397
11 Duinoord	180	1%	2%	7.425
12 Bomen- en Bloemenbuurt	227	1%	2%	14.262
13 Vogelwijk	32	0%	1%	5.030
14 Bohemen, Meer en Bos	65	0%	1%	4.672
15 Kijkduin en Ockenburgh	13	0%	1%	2.194
16 Kraayenstein	43	0%	1%	4.859
17 Loosduinen	329	2%	2%	17.272
18 Waldeck	363	2%	2%	16.725
19 Vruchtenbuurt	90	0%	1%	9.612
20 Valkenboskwartier	1.162	6%	6%	18.109
21 Regentessekwartier	661	4%	5%	13.681
22 Zeeheldenkwartier	260	1%	2%	10.915
23 Willemspark	35	0%	2%	1.430
24 Haagse Bos	5	0%	1%	398
25 Mariahoeve en Marlot	340	2%	2%	13.945
26 Bezuidenhout	472	3%	3%	16.136
27 Stationsbuurt	453	2%	4%	10.353
28 Centrum	485	3%	3%	18.009
29 Schildersbuurt	1.054	6%	3%	31.768
30 Transvaalkwartier	1.397	7%	9%	15.648
31 Rustenburg en Oostbroek	1.775	9%	10%	18.299
32 Leyenburg	474	3%	3%	14.605
33 Bouwlust/Vrederust	1.066	6%	4%	27.378
34 Morgenstond	744	4%	4%	17.896
35 Zuiderpark	3	0%	2%	164
36 Moerwijk	888	5%	4%	19.812
37 Groente- en Fruitmarkt	268	1%	5%	5.154
38 Laakkwartier en Spoorwijk	4.036	21%	10%	39.495
39 Binckhorst	2	0%	1%	308

⁸ Aantallen Haagse bevolking per wijk kleiner dan 5 zijn weergegeven als x

40 Wateringse Veld	221	1%	1%	20.762
41 Hoornwijck	0	0%	0%	173
42 Ypenburg	384	2%	1%	26.815
43 Forepark	3	0%	2%	160
44 Leidschenveen	202	1%	1%	20.620
Total	18.854	100%	4%	509.682

Bron: Den Haag/DPZ/Bewerking DSO/PSO

BIJLAGE VI

VI.1 Geraadpleegde literatuur

CPB Notitie. Arbeidsmigranten uit Oost-Europa. 2011

SEO Economisch Onderzoek, SEO-rapport. De economische impact van arbeidsmigratie uit de MOE-landen, Bulgarije en Roemenië. Heyma, A., Berkhout, E., van der Werff, S., & Hof, B. 2008.

Woonsituatatie Noord- en Oost-Europese arbeidsmigranten. Gemeente Eindhoven 2013.

Arbeidsmigratie in vieren. Bulgaren en Roemenen vergeleken met Polen. Engbersen. G., Ilies. M., Leerkes. A., Snel. E. & Van Der Meij. R. Erasmus Universiteit Rotterdam, 2011.

Migratiepatronen in dynamisch perspectief, een pilot studie naar de veranderende patronen van arbeidsmigranten uit Polen, Bulgarij en Roemenie. Engbersen. G., Jansen, J., Faber. M., Leerkes. A. & Snel. E. Erasmus Universiteit Rotterdam, 2014.

Footloose migranten in beeld. Engbersen. G., Faber. M., Leerkes. A. & Snel. E. Erasmus Universiteit Rotterdam, 2014.

Arbeidsmigranten uit Polen, Roemenië en Bulgarije in Den Haag: sociale leefsituatie, arbeidspositie en toekomstperspectief. Snel. E., Van De Pol. S., Burgers. J., Engbersen. G., Ilies. M., Van Der Meij. R., Rusinovic. K. Den Haag: Nicis Institute.

Arbeidsmigranten in stadsgewest Haaglanden huisvesting tijdelijke arbeidsmigranten. Timmermans. N.G.L., Van Der Linden. B. & Verhoeven. W.H.J. Panteia 2012

Bevolkingsprognose Den Haag 2013. Onderzoeksrapport DSO/ programmamanagement, strategie en onderzoek. Gemeente Den Haag 2013.